HOKUGA 北海学園学術情報リポジトリ
学校法人北海学園
北海学園大学
北海商科大学

タイトル	M.M.ドブロトゥヴォールスキーのアイヌ語・ロシア語辞典(17)
著者	寺田，吉孝；安田，節彦；ＴＥＲＡＤＡ，Йоситака；ＹＡＳＵＤＡ，Ｓｅｔｓｕｈｉｋｏ
引用	北海学園大学学園論集(160)：85-131
発行日	2014-06-25

Hokkai-Gakuen Organization of Knowledge Ubiquitous through Gaining Archives.

M. M. ドブロトゥヴォールスキーの アイヌ語・ロシア語辞典 (17)

（カザン，1875 年）

M. M. ドブロトゥヴォールスキー著
寺　田　吉　孝訳
安　田　節　彦訳

訳者まえがき

今回の訳出部分は，н（n）で始まる語の残りと о（o）で始まる語の最初の数語，合計して約 500 語である。

昨年末に，明石書店から平山裕人著『アイヌ語古語辞典』が出版された。この辞典は，第 1 部（アイヌ語古語辞典），第 2 部（アイヌ語地名辞典），第 3 部（『藻汐草』アイヌ語単語集），第 4 部（アイヌ語古語・日本語索引）の 4 部構成となっている。第 1 部，第 2 部は著者の長年の研究成果を基にした労作である。第 3 部は，『藻汐草』に掲載されている分類語彙表の部分をアルファベット順に並べ替え，和訳を試みている。

M. M. ドブロトゥヴォールスキーのアイヌ語・ロシア語辞典には，『藻汐草』から転載された語彙が多く含まれているが，そのロシア語訳が何を意味することがわからない事がたびたびあった。その度に，『藻汐草』を長時間かけて探索する必要があったが，平山裕人氏の今回の著作により，『藻汐草』を探索する回数がかなり軽減された。

（寺田吉孝　記）

Никѐ-никѐ. С. свѣтлякъ, Ивановъ червячокъ.

4290. *Никема.* Мос. рей (изъ Аин. *ни* и Яп. *кема*, перекладина).

Никѐпасьно. Нар. свѣтло. Син. *то́ноно.*

Никепъ (プケニ). Мос. блескъ, сіяніе. *Абе никепьне.* Мос. сіяніе огня.

Никета. Мос. перекладина, связь.

Ни́кири. С. куча дровъ (у Японцевъ).

Никѐ-никѐ. Прил. кудрявый, курчавый. *Сабѐ никѐ-никѐ а́йну*, кудрявый человѣкъ.

Ни́которо. С. нёбо (во рту).

Нику. Дав. знаю.

Никуи. Мос. тюлень, порода тюленя.

Ники́пунъ. Геогр. — *у́тара*, народъ живущій по рѣкѣ *Томѐ (Тэманчѐ).*

4300. *Нима.* Дав. корыто.

Нимаки. Дав. зубы. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Бал. Мац. зубъ. Мос. зубы, зубъ (иначе *имаки*). *Нимакъ.* Кл. Мац. Бал. Сах. зубъ. *Нимаккъ.* Брот. зубы.

Нимакикай. Дав. боль зубная.

Нимаккотуку. Мос. названіе растенія.

Нимаму. Мос. богъ судовъ, морской богъ.

Нимара. Мос. половина.

Ни́мба (ни́мпа). Гл. тащить, буксировать. С. см. *ну́йсамъ.*—*Тусѐ экари нимпа анъ*, около рукавовъ есть обшивки.

— *ва янги.* Дав. причалить.

— *оманъ.* Дав. уступить.

Ни́на (и *ни́на-чикапъ*), см. *нэ́йна* и *не́йна-чикѐпъ.* Гл. рубить (дрова). *Апе́ськуни ни́на*, рубить дрова.

4310. *Нинѐ.* Гл. растолочь, размять (сырую траву, напр. *ку́вкина* для втиранія при чесоткѣ).

Нина-кикири. Мос. названіе насѣкомаго съ клешнями.

Нинба или *нинпа.* Мос. изчезать, убывать (abnehmen).

Ни́нгенъ, или *ни́ньки.* С. лукъ рѣпчатый, сл. Яп.

Нине короби? Дав. чей?

Нини. Мос. (*нэни, нэнь*), кто? (*нинъ*) убывать, изчезать.

Nikyè-nikyè. （名）蛍

4290 *Nikyema.* Mos. 二本マストの帆船（アイヌ語の *ni* および日本語の *kyema*「梁，桁」から）.

Nikyèpas'no. （副）明るく.（同）*tónono.*

Nikiyep. （ニケプ）. Mos. 輝き，光. *Abye nikyepnye.* Mos. 灯火の光.

Nikyeta. Mos. つなぎ材，かすがい.

Níkiri. （名）薪の山（日本人のところで）.

Nikò-nikò. （形）カールした，縮れた. *Sabà-nikò-nikò ájnu,* 髪の縮れた人.

Níkotoro. （名）口蓋.

Niku. Dav. （私は）知っている.

Nikui. Mos. アザラシ，アザラシの一種.

Nikúpun. （地）— *útara*，トモ（Tomò，Tomo）川沿いに暮らす人々（*Temanchà*）

4300 *Nima.* Dav. 桶.

Nimaki. Dav. 歯（複数）. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Bal. Mats. 歯（単数）. Mos. 歯（複数），歯（単数）（*imaki* とも言う）. *Nimak.* Kl. Mats. Bal. Sakh. 歯（単数）. *Nimakk.* Brot. 歯（複数）.

Nimakikaj. Dav. 歯の痛み.

Nimakkotuku. Mos. 植物の名.

Nimamu. Mos. 舟の神，海の神.

Nimara. Mos. 半分.

Nímba (nímpa). （動）引きずる，曳航する.（名） ⇨ *nújsam.*— *Tusà ekari nimpa an,* 袖のところにふち飾りがある.

— *va yangi.* Dav. 接岸する.

— *oman.* Dav. 譲る.

Nína（および *nína-chikap*）， ⇨ *nèjna* および *nyèjna-chikàp.* （動）（薪を）切る. *Apyès'kuni nína,* 薪を切る.

4310 *Ninà.* （動）細かく砕く，（揉んで）柔らかくする（生の草，たとえば *kúvkina* を疥癬のときにすり込むために）.

Nina-kikiri. Mos. はさみをもった昆虫の名.

Ninba あるいは *ninpa.* Mos. 消える，減る（abnehmen）.

Níngyen, あるいは *nín'ki.* （名）タマネギ，日本語の単語.

Ninye korobi? Dav. 誰の～（単数）？

Nini. Mos. (*neni, nen),* 誰？ *(nin)* 減る，消える.

Нини-коробенія? Дав. чьи?
— *уннерія?* Дав. что это значитъ.
Нинкари. Дав. серьги. Мос. серьга.
Нинке. Мос. желчь.
Нино. Мос. морской ёжъ.
Ниноецепъ. Мос. лёщъ
Ниноми. Дав. орѣхъ. Кл. Сах. — Мос. волошскій орѣхъ (иначе *нинуму*).
Нинту. Лапер. ведро для черпанія.
Нинуму. Мос. грецкій орѣхъ.
Нинцуна. Мос. названіе рыбы.
Нинъ. Мос. перемѣнять, терять. *Шатуму генпэ нинъ*, это не перемѣняетъ цвѣта. *(Нини)*, убывать, изчезать, уменьшать, таять.
Нинь. С. шишка, желвакъ, опухшая желѣза. Гл. высыхать, испаряться, пересыхать (о ручьѣ).
— *чуфъ.* С. окончательно ущербляющійся мѣсяцъ (.
Ни́нькари. С. серги, перстень, кольцо, ушное кольцо, серга.
— *ина́у*, или *корд ина́у*, инау съ ушными кольцами (на медвѣжьемъ праздникѣ).
— *пу́йно.* С. ушныя кольца, серги.
Ни́ньки. С. медвѣжій жолчный пузырь, сл. Яп. лукъ (рѣпчатый), см. *ни́нгенъ.*
Ни́ньчи. С. раковина завитокъ (напр. у прудовика).
— *понъ така́хка.* С. крабъ отшельникъ.
Ніона́йпо. Геогр. ручей недалеко отъ Ко́мосирарабо (между имъ и Кусунаемъ).
Ніо-ніо. С. морщины (на лицѣ).
Ні́доги куцкунди. Дав. обручи набивать, см. *нюоги.*
Ніота? Дав. сколь скоро?
Ни-отта. Мос. (ヌツヲニ), для чего? для чего-нибудь.
Нипа́бо (нипа́по). С. блюдо.
Ни́пера. С. маленькія ложки. Пт.
Нипка. Мос. что-нибудь, иначе *непка.*
— *ирамушкари.* Дав. безумный.
— *ишама.* Дав. нѣтъ пичего, см. *некка.*

Nini-korobyeniya? Dav. 誰の～(複数)？

— *unnyeriya?* Dav. それは何を意味するのか．

Ninkari. Dav. イヤリング（複数）．Mos. イヤリング（単数）．

Ninkye. Mos. 胆汁．

Nino. Mos. ウニ．

Ninoyetsyepp. Mos. ブリーム（コイ科の扁平な淡水魚）．

Ninomi. Dav. クルミ．Kl. Sakh. — Mos. ペルシャクルミ（*ninumu* とも言う）．

Nintu. Lapyer. 水汲み桶．

Ninumu. Mos. クルミ．

Nintsuna. Mos. 魚の名．

Nin. Mos. 取り替える，紛失する．*Shatumu gyenne nin,* これは色を変えない．(*Nini*)，減る，消える，少なくなる，溶ける．

Nin'. (名) こぶ，腫物，腫れた腺．(動) 干上がる，蒸発する，(小川が) からからに乾く

— *chuf.* (名) 完全に欠けている月．❨

Nín'kari. (名) 耳輪（複数)，宝石入りの指輪，指輪，耳輪（単数)，イヤリング（単数)

— *ináu,* あるいは *korð ináu,* 耳輪の付いたイナウ（熊祭りでの)．

— *púJno.* (名) 耳輪（複数)，イヤリング（複数)．

Nín'ki. (名) 熊の胆嚢，日本語の単語．タマネギ， ⇨ *níngyen.*

Nín'chi. (名) 巻き毛の貝（？)（たとえば，巻貝の)

— *pon takákhka.* (名) ヤドカリ．

Nionájpo. (地) コモシララボ（Kómosirarabo，Кóмосирарабо）に程近い小川（コモシララボとクスナイ（Kusunaj，Кусунай）の間)．

Niðnið. (名) しわ（顔の)

Niðogi kutskundi. Dav. 箍（たが）をはめる， ⇨ *nyuogi.*

Niota? Dav. どれくらい速く（早く)？

Ni-otta. Mos. (ニヲツタ)，何のために？ 何かのために．

Nipábo (nipápo). (名) 大皿．

Nípyera. (名) 小さい匙（複数)．Pt.

Nipka. Mos. 何か，*nyepka.* とも言う

— *iramushkari.* Dav. 狂気の．

— *ishama.* Dav. 何もない， ⇨ *nyekhka.*

Нипка-ишама амби идакугуру. Дав. болтунъ, по Пф. *непка ишама анъ-бе итаку гуру*, человѣкъ говорящій о вещи, которой нѣтъ.
— *ишама амби идаку якка.* Дав. болтать, врать.
— *шамби ирамушкари.* Дав. грубіянъ. Н: по Пф. сердце ничего не знаетъ объ этомъ.
— *шідмо идакву.* Дав. молчать, по Пф. *непкашіомо итаку*, что нибудь не говорить.
Нипко нишомапъ ишама. Дав. беззаботливый.
4350. *Нипни.* Мос. что-нибудь, иначе *непне.*
Нипнига. Мос. что-нибудь, иначе *непнека.*
Нипббу (нипбпу). С. деревянная кукла (для дѣтей).
Нипопкипъ. Кр. брусница, vaccinium L. sp. 3. (иначе *нипопкинъ*).
Нипбхке. Прил. кислый, раздражающаго вкуса.
Ниппонея? Дав. какъ?
Ниппони? Дав. на что?
— *яника.* Кл. Сах. никакъ не.
Ниппонига-шідмураму. Дав. отчаяніе. — *гуру.* Дав. отчаянной.
Ниппоника шідмоки амби. Дав. напрасно, тщетно.
4360. *Ниппонія.* Дав. чѣмъ? къ чему?
— *ка перопо анцыги сино пурукора.* Дав. чѣмъ больше тѣмъ лучше, чтобы то ни было, если много, то хорошо, въ Нѣм: *ниппоніякка поронно анцики сино пирукава.*
— *кка.* Дав. никакъ, по Пф. *непъ-не-якка*, чтобы то ни было; слѣд. нужно прибавить: *ишама*, тогда выйдетъ, совершенно не (ничего).
— *кка ичауданги.* Дав. назначить.
— *ниптава?* Дав. изъ чего?
Ниптаба? Дав. къ чему?
Нипгана? Дав. каково?
Нипу идаку якка. Дав. — *ираму шкари.* 1. безтолковый. 2. не понимаю. Н: по Пф. *непъ-итаку якка—ирамушкаре.*
— *чому рамушима.* Дав. безотвѣтно.
— *шідмоки.* Дав. непослушный.
4370. *Нипфуніякка.* Дав. что нибудь.

Nipka-ishama ambi idakuguru. Dav. おしゃべりな人，Pf によると，*nyepka ishama an-bye itaku* **g***uru,* 実際にないこと（もの）のことを話す人．
— *ishama ambi idaku yakka.* べらべらしゃべる，おしゃべりする．
— *shambi iramushkari.* Dav. 無礼者，N(1)：Pf によると，心はそれについて何も知らない．
— *shiðmo idakvu.* Dav. 沈黙する，Pf によると，*nyepkashiomo itaku,* что нибуть не говорить 何も話さない．
Nipko nishomap ishama. Dav. のんきな．
Nipni. Mos. 何か，*nyepnye* とも言う．
*Ninni***g***a.* Mos. 何か，*nyepnyeka* とも言う．
Nipóbu (nipópu). （名）木製の人形（子供のための）．
Nípopkip. Kr. ツルコケモモ，vaccinium L.sp. 3. （*nipopkin*）とも言う．
Nipókhkye. （形）酸っぱい，刺激のある味がする．
Nipponyeya? Dav. どのように？
Nipponi? Dav. 何のために？
— *yanika.* Kl. Sakh. けっして〜ない．
Nipponiga-shíðmuramu. Dav. 絶望．— *guru.* Dav. 絶望した．
Nipponika shíðmoki ambi. Dav. 無駄に，いたずらに．
Nipponiya. Dav. 何によって？ 何の目的で？
— *ka nyerono antsygi sino purukora.* Dav. それが何であろうと，大きければ大きいほど良い，多ければ，それで良い．v Nem.(2): *nipponiyakka poronno antsiki sino pirukava.*
— *kka.* Dav. けっして（〜ない），Pf. によると，*nyep-nye-yakka,*「それが何であろうと」；さらに，*ishama* を付け加える必要がある：そうすると，「まったく〜ない（何もない）」という意味になるだろう．
— *kka ichaudangi.* Dav. 定める．任命する
— *niptava?* Dav. 何のために？
Niptaba? Dav. 何の目的で？
Niptana? Dav. どんな〜か？
Nipu idaku yakka. Dav. — *iramu shkari.* 1．分別のない．2．（私は）分からない．N(3)：Pf. によると，*nyep-itaku yakka* — *iramushkarye.*
— *chomu ramushima.* Dav. 応答せずに．
— *shíðmoki.* Dav. 言うことを聞かぬ．
Nipfuniyakka. Dav. 何か．

(1) 不明。
(2) v Nem. という省略記号は，常に Dav. とともに出てくるので，ロシア語からドイツ語に翻訳された，Dav.（ダヴィドフ）の『東アジアとアメリカ北西海岸のいくつかの民族の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen einiger Völker der östlichen Asiens und der Nord-West-Küste von Amerika)』の中の『アイヌ，すなわち，サハリン半島（原文のまま…訳者），蝦夷，南千島の住民の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen der Aino's, der Bewohner der Halbinsel Sachalin, der Insel Jesso und der südlichen Kurilen)』の部分のことであろう。拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(2)』北海学園大学学園論集第 85 号 1995 年，p.55 参照。
(3) 注 1 を参照。

Нипъ (нэпъ, нипу). Мос. что? что нибудь. *Нипъ нэ якка (нэпъ нэ якка).* Мос. что нибудь, кое что, *Нипъ.* Мос. вертелъ (букв. деревянный предметъ).

Нипъ-капу̂. Мос. (｜フカフニ), моху на сгнившихъ деревьяхъ подобное растеніе, родъ лишая, отъ *нипъ*, дерево вообще, и *капу̂*, кожа, кора.

Нира идакуякка кару кулкуши. Дав. упрямый. Н: см. *кояйкусь.*

Нирù. С. 1. двойныя пуговки на кожаномъ ожерельи Аинокъ. 2. желѣзныя бляшки на *трекуту́мбе* (ошейникѣ) дѣвицъ.

Нируи. Мос. названіе дерева.

Ни́русь. С. десна; курьезъ *и́русь. Хорикотай* и *хороотай ни́русь*, верхняя и нижняя десна.

Нисáсинъ. С. зарево.

Нисасъ. Дав. утро.

— *эби огагита.* Дав. послѣ завтрака.

4380. *Нисè.* Гл. черпать.

— *гу́мпе.* С. китъ съ титьками у половыхъ частей, очень жирный (жиру на полторы четверти); живетъ въ открытомъ морѣ и селедку не ѣстъ.

Нисетохвènъ. Нар. пасмурно.

Нисёма. Пт. грусть.

Нисе-фумбе. Мос. (ベンフセニ), преслѣдующая селедку порода кита именемъ Метамоци.

Нис'ёхта, на небо, къ небу (сокращеніе изъ *ни́соро охтà*).

Нисёхцикара, представленіе образовъ (картинъ) въ облакахъ, производимое особеннымъ богомъ.—*Со́йтаку асина́йке, нис'ёхта ку и́нкара—нис'ёхцикарà*, я вышелъ на дворъ, посмотрѣлъ на небо и видѣлъ въ облакахъ разные образы.

Нисиáтъ. Кр. утро.

Нисикиру́сьма. С. собственное мужское имя.

Нисúсь. С. ремень или тесьма для прицѣпленія ноши ко лбу.

4390. *Ни́ске.* С. связка дровъ, иначе *апе́чунъ ни́ске* или *апе́чунъ ни сè.*

Ни́соро. С. небо.

— *венъ*, облачно, пасмурно. Син. *ниськурàнъ.*

Nip (nep, nipu). Mos. 何？ 何か．*Nip ne yakka (nep ne yakka).* Mos. 何か，あるもの，*Nip.* Mos. 焼串（字義通りは，木製のもの）．

Nip-kapû. Mos. （ニフカフー），腐った木に生える植物のような苔，地衣類の一種，*nip*「木全般」，および *kapû*「皮，樹皮」から．

Nira idakuyayakka karu kuyakushi. Dav. 強情な．N： ⇨ *koyajkus'.*

Nirì. （名） 1．アイヌの女性の皮製の首飾りの二重の小さなボタン． 2．乙女の *trye-kutúmbye*「首飾り」の鉄の留め金．

Niruj. Mos. 木の名．

Nírus'. （名）歯茎；（珍）*írus'. Khorikotaj* および *khorootaj nírus',* 上と下の歯茎．

Nisásin. （名）朝焼け（夕焼け）の輝き．

Nisas. Dav. 朝．

— *ebi ogagita.* Dav. 朝食の後．

4380 *Nisyè.* （動）汲む．

— *gúmpye.* （名）性器の近くに乳房がある鯨，非常に脂肪が多い（八分の三が脂肪？）；外洋に住み，ニシンを食べない．

Nisyetokhvyèn. （副）陰気に．

Nisyoma. Pt. 悲哀．

Nisye-fumbye. Mos. （ニセフンベ），ニシンを追うメタモツィ（Metamotsi，Метамоци）という名の鯨の一種

Nisyókhta, 空へ，空の方へ（*nísoro okhtà* の省略形）．

Nisyokhtsikara, 特別な神によって作られる雲の中の姿（絵）のイメージ．—*Sójtaku asinájkye, nisyókhta ku ínkara— nisyókhtsikarà,* 私が庭に出て，空を見ると，雲の中にさまざまな姿が見えた．

Nisiát. Kr. 朝．

Nisikirús'ma. （名）男性の名．

Nisís'. （名）荷を額に結びつける革紐あるいは編み紐．

4390 *Nískye.* （名）薪の束，*apyéchun nískye* あるいは *apyéchun ni syè* とも言う．

Nísoro. （名）空．

— *vyen,* 曇っている，どんよりしている．（同）*nis'kurân.*

Ни́соро-камӯй, богъ небесный.
— *пи́рика*, ясно (о погодѣ).
Ни́сосъ. С. плоское деревянное блюдо, тарелка.
Ниссата. Кл. Кам. завтра.
Ниссатъ. Кл. Кам. утренняя заря.
Нисси. Лапер. жердь или шестъ.
*Нисс*ъ. П. М. небо. Кр. небо. *Нисъ*. Ланг. Кам. Кл. Кам. небо.

4400. *Ни́стэ (ни́сьтэ)*. Прил. твердый (камень), тугой (лукъ), хрупкій, неуступчивый (о стеклѣ), неупругій, негибкій (о палкѣ), неродящій, безплодный.
Ни́стэревъ. С. ущербъ мѣсяца.
Ни́суй. С. ловушка для соболей. Син. *ӡчаро*.
Нисъ. С. черенъ. *Трахъ нисъ*, черенъ пера.
Ниськони. С. дерево растущее только на Сахалинѣ (его корою Айны красятъ свои чубуки, обвертывая ихъ винтовымъ ходомъ).
Ни́ськори-икӣнъ, взлетать вверхъ, взлетать къ небу, къ облакамъ.
Ниськура̀нъ. Нар. облачно, пасмурно. Против. *сукӯсь*.
Ни́ськуру. С. облако, туча.
— *венъ*. Нар. пасмурно.
— *камуй*. С. облачный богъ..

4410. *Ни́сьну*. Прил. скучный, невеселый, сл. Яп. Син. *трамъ-исѧ́хсе*.
Ни́сьпа. С. начальникъ, чиновникъ, господинъ, старшина, хозяинъ (дома). *Поро-ни́сьпа*, большой господинъ (знатный г.).
Нисьтомунисямъ! больныхъ нѣтъ, см. *че-яй-сито́ма* и *яй-сито́ма*.
Нисьху́ре, красное небо.
Нисѧ̀. С. колодецъ; берцо, голень (иначе *утонӣнъ*).
— *ва́хка*, колодезная вода.
Нисѧ́туси-яйкара, брежжется, неполный разсвѣтъ.
Нисѧ̀тъ. С. утро.
— *трикӣнъ* или *нисяхтъ трикӣнъ*, разсвѣтъ.
— *уси* (или *нисѧ́хтуси*) *яйкара*, начало разсвѣта, неполный разсвѣтъ; брежжется, см. *сисьто́ну*.

4420. — *экасӯ*, время предъ разсвѣтомъ. Син. *сисьто́ну-курубохта̀*.

Nísoro-kamùj, 空の神．

— *pírika,* 晴れている（天気について）．

Nísos'. （名）平たい木製の大皿，皿．

Nissata. Kl. Kam. 明日．

Nissat. Kl. Kam. 朝焼け．

Nissi. Lapyer 棒あるいは竿．

Niss. P. M. 空．Kr. 空．*Nis.* Lang. Kam. Kl. Kam. 空．

Níste (nís'te). （形）硬い（石），ぴんと張った（弓），脆い，割れやすい（ガラスについて），弾力性がない，曲げにくい（棒について），子を産まない，不妊の．

Nísteryev. （名）月が欠けること．

Nísuj.（名）クロテン用の罠．（同）*écharo.*

Nis' （名）柄，把手．*Trakh nis',* ペンの柄．

Nis'kóni. （名）オニェナイ（Onyenaj，Оненай）にしか生えない木（アイヌはその樹皮を螺旋状に羅宇に巻きつけて色をつける）．

Nís'kori-ikìn, 上に飛び立つ，空に向かって飛び立つ，雲に向かって飛び立つ．

Nis'kuràn. （副）曇って，どんよりして．（反）*sukùs'.*

Nís'kuru. （名）雲，雨雲．

— *vyen.* （副）どんよりして．

— *kamuj.* （名）雲の神．

Nís'nu. （形）寂しそうな，憂うつそうな，日本語の単語．（同）*tram-isyákhsye.*

Nis'pa. （名）上司，役人，旦那，責任者，主人（家の）．*Poro-nís'pa,* お大尽（名門の旦那）．

Nis'tomunisyam! 病人はいない， ⇨ *chye-yaj-sitóma* および *yaj-sitóma.*

Nis'khúrye, 赤い空．

Nisyà. （名）井戸；脛，下腿（*utonìn'* とも言う）．

— *vákhka,* 井戸水．

Nisyátusi-yájkara, 空が白む，明けきっていない夜明け．

Nisyàt. （名）朝．

— *trikìn* あるいは *nisyakht trikìn,* 夜明け．

— *usi*（あるいは *nisyákhtusi*）*yajkara,* 夜明けの始まり，明けきっていない夜明け；空が白む， ⇨ *sis'tónu.*

— *ekasù,* 夜明け前の時間．（同）*sis'tónu-kurubokhtà.*

Нисяхмаўкара. С. собственное мужское имя.
Нися́хно. Нар. вдругъ, неожиданно. — *окай анъ айнэ эсирепа́, сонно венуська́не анъ,* (ты) пріѣхалъ въ то время, когда (тебя) не ждали; очень рады!
— *охта́йхайне,* перепугаться.
— *чи́ву,* неожиданно ткнулъ (ножомъ, объ осердившемся Гилякѣ).
Нися́хта. С. утро, восходъ (солнца), востокъ.
Нися́хтуси, см. *нися́туси.*
Нитага ишама. Дав. некуда.
Нитай. Мос. лѣсъ, распространеніе деревьевъ.
Нитаккене. Мос. названіе дерева.
Ни́танъ. Прил. работящій, нелѣнивый *(а́йну).*
4430. *Нитара́нке.* Прил. очень быстрый. — *а́йну (у́тара),* быстрый, скоро ходящій человѣкъ. — *сета́,* бѣжкая собака, въ против. *нивася́-сета́.*
Нитеке. Мос. вѣтвь, сукъ, букв. рука дерева.
Нито. Ланг. Сѣв. в. Сах. снѣгъ.
Нитому-тому. Мос. сгнившее дерево, трутъ.
Ни́тохъ. С. щепка.
Ни́туй. Геогр. рѣка и Аинское селеніе въ 109 верстахъ съ сѣверу отъ Мануи. Шм. рѣка тамъ же.
Ни́тука, ушной. — *пуй.* С. наружный слуховой проходъ.
Ни́тунъ. С. лѣсъ. — *та,* или *нитӯнъ охта,* въ лѣсу, въ лѣсъ.
Нитуцуне-камои. Мос. (イモカ子ツツ゜ニ), названіе божества.
4440. *Нитушъ.* Дав. кадка, по Пф. кажется, составлено изъ *ни,* дерева и *тушъ* (ㇳツ゜), веревка, какъ бы деревянная веревка, обручъ.—Н: см. *ніатусь.*
Нитэ́хкара кина. С. лекарственная трава съ голубымъ цвѣткомъ.
Ніуйо. Мос. бѣлка, векша.
Ніукешъ. Мос. (ㇾケウニ), удаляться, отвращаться.
Ніупури. Лапер. хижины или деревня.
Ніупъ. Мос. (ㇷウニ), бѣлка, векша.
Ніуре. Мос. десна, иначе *ніури,* букв. зубное бедро (?!).

Nisyakhmaúkara. （名）男性の名．

Nisyákhno. （副）突然に，不意に．— *okaj an ajne esiryepã, sonno vyenus'kánye an,* 君は予期せぬときにやって来た；とてもうれしい！

— *okhgájkhajnye,* びっくり仰天する．

— *chívu,* 不意に突き刺した（怒ったギリヤークがナイフで）．

Nisyákhta. （名）朝，昇ること（太陽の），東．

Nisyákhtusi, ⇨ *nisyátusi.*

Nitaga ishama. Dav. ～する場所がない．

Nitaj. Mos. 森，樹木が一面にあること．

Nitakkyenye. Mos. 木の名．

Nítãn. （形）よく働く，怠け者でない（*ájnu*）．

Nitaránkye. （形）とても速い．— *ajnu(útara),* 速い，速く歩く人．— *syetã,* 足の速い犬，（反）*nivasã-syetã.*

Nityekye. Mos. 枝，大枝，字義通りは，木の腕．

Nito. Lang.N. Sakh. 雪．

Nitomu-tomu. Mos. 腐った木，火口（ほくち）．

Nítokh. （名）木片．

Nítuj. （地）マヌヤ（Manuya，Мануя）の北方109露里の川およびアイヌの村．Shm. 同じ場所の川．

Nítuka, 耳の． — *puj.* （名）外聴管．

Nítun. （名）森．— *ta,* あるいは *nitũn okhta,* 森に，森へ．

Nitutsunye-kamoi. Mos. （ニヅツ子カモイ），神の名．

Nitush. Dav. 桶，Pf によると，*ni*「木」および *tush*（ツシ）「木の縄らしい縄の箍（たが）」からなりたっているらしい．—N[4]： ⇨ *niatus'.*

Nitẽkhkara kina. （名）水色の花の咲く薬草．

Niujo. Mos. リス，リス（シベリア地方で）．

Niukyesh. Mos. （ニウケシ），離れる，顔をそむける．

Niupuri. Lapyer. あばら屋（複数），あるいは村．

Niup. Mos. （ニウフ），リス，リス（シベリア地方で）．

Niurye. Mos. 歯茎，*niuri* とも言う，字義通りは，歯の太もも．

(4) 注1を参照。

Ніурута. Дав. въ то время.
Ніушіауку. Мос. зѣваніе, позѣвота (クウヤㇾウニ).
Ніузнъ. Мос. (ンエウニ), имѣть сучья или недостатки, какъ дерево.
4450. *Нихаму.* Ланг. Юж. Сах. листъ.
Ницу. Мос. (ツニ), рукоятка, въ особенности меча, также ручка, черенъ, или *ницъ.*
Ничача. Мос. (〈ヤチニ), пилить (дрова, лѣсъ).
Ничача коомунъ. Дав. опилки, см. *ко́мунъ.*
Ничѝ. С. черенъ. *Ина́у ничѝ*, черенъ инау; рукоятка. *Му́кара ничѝ*, топорище. Дав. ефесъ. Мос. рукоятка, въ особенности меча (иначе *ницу*).
Ничи́мпа. С. черенъ. *Ина́у* —.
Ничи́мпаке. С. стержень (у листа).
Ни́чинькевъ. С. толстый древесный корень, главные (толстые) корни у дерева, см. *мечирохъ.*
Ни́чиши. С. черенъ *(ина́у —).*
Ничѝ. С. собственное мужское имя.
Нишапну. Дав. вдругъ, см. *нисяхню.*
4460. *Нишапнъ.* Мос. внезапно (プツヤㇾニ), иначе *нишапну.*
Нишатта. Мос. завтрашній день, завтра (タツヤㇾニ).
— *онома.* Дав. завтрешняя ночь, по Пф. вечеръ завтрашняго дня.
— *онума.* Мос. завтра вечеромъ.
— *оящима.* Дав. чрезъ два дни (въ подл. *нишашта оящими*).
Нишацу. Дав. въ Нѣм. разсвѣтъ.
Нищацъ. Мос. утро.
Нишацъ-ша-оци. Мос. (チヲヤㇾツヤㇾニ), утренняя звѣзда, Венера.
Ниши. Дав. черпать. Мос. (ㇾニ), облако, иначе *нишъ.* Ланг. Мац. облако.
Нишива эби. Дав. выхлѣбать. Н: см. *нисе* и *ипе.*
Нишикеппо̀. Мос. (|ポツケㇾニ), іюнскій жукъ, отъ слѣдующаго слова съ частичкою *по.*
4470. *Нишикепъ.* Мос. іюнскій жукъ (майскій жукъ?).
Нишикури. Мос. (リクㇾニ), быть или дѣлать облачнымъ, отъ *кури*, тѣнь.—Ланг. Мац. облако.

Niuruta. Dav. 当時.

Niushiauku. Mos. あくび，(ニウシヤウク).

Niuen. Mos. (ニウエン)，木のように，節あるいは欠陥をもつ.

4450 *Nikhamu.* Lang. S. Sakh. 葉（単数）.

Nitsu. Mos. (ニツ)，柄（つか）（とくに剣の），握り，把手，*nits* とも言う.

Nichacha. Mos. (ニチャチャ)，鋸で挽く（木，木材を）.

Nichacha koomun'. Dav. おが屑， ⇨ *komun.*

Nichì. (名) 握り. *Iná***u***nichì,*イナウの柄；柄（え）. *Múkara nichì,* 斧の柄（え），Dav. (刀の) 柄（つか）. Mos. 柄，(とくに剣の)（*nitsu* とも言う）.

Nichímpa. (名) 握り，柄 *Iná***u**—.

Nichímpakye. (名) 芯（葉の）.

Níchin'kyev. (名) 太い木の根，木の（太い）主根， ⇨ *myechirokh.*

Níchishi. (名) 握り，柄（*ina***u**—）.

Nichô. (名) 男性の名.

Nishapnu. Dav. 突然に， ⇨ *nisyakhno.*

4460 *Nishapp.* Mos. 不意に（ニシヤツプ），*nishappu* とも言う.

Nishatta. Mos. 明日の昼間，明日（ニシヤツタ）.

— *onoma.* Dav. 明日の夜，Pf によると，明日の晩（夕方）.

— *onuma.* Mos. 明日の晩（夕方）に.

— *oyashima.* Dav. 2 日後に（原文では，*nishashta oyashimi*）.

Nishatsu. Dav. v Nem.[5] 夜明け.

Nishats. Mos. 朝.

Nishats-sha-otsi. Mos. (ニシヤツシヤヲチ)，明けの明星，金星.

Nishi. Dav. 汲む. Mos. (ニシ)，雲，*nish* とも言う. Lang. Mats. 雲.

Nishiva ebi. Dav. すすって食べ（飲み）つくす. N[6]： ⇨ *nisye* および *ipye.*

Nishikyeppô. Mos. (ニシケツポー). ホタル，次の語に小詞 *po* ついたもの.

4470 *Nishikyep.* Mos. ホタル（コガネムシ？）.

Nishikuri. Mos. (ニシクリ)，曇っている，あるいは曇らせる，*kuri*「陰」から.
—Lang.Mats. 雲.

---

(5) v Nem. という省略記号は，常に Dav. とともに出てくるので，ロシア語からドイツ語に翻訳された，Dav.（ダヴィドフ）の『東アジアとアメリカ北西海岸のいくつかの民族の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen einiger Völker der östlichen Asiens und der Nord-West-Küste von Amerika)』の中の『アイヌ，すなわち，サハリン半島（原文のまま…訳者)，蝦夷，南千島の住民の言語の単語集（Wötersammlung aus der Sprachen der Aino's, der Bewohner der Halbinsel Sachalin, der Insel Jesso und der südlichen Kurilen)』の部分のことであろう。拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(2)』北海学園大学学園論集第 85 号 1995 年，p.55 参照。

(6) 注 1 を参照。

Нишикуру. Дав. облако (на Матсмаѣ).
Нишимо. Дав. скучно.
— *анъ*. Дав. страхъ. Кл. Сах.
Нишíдмапъ. Дав. думать (Н:). *Нишіомапъ*. Мос. незабвенный, о которомъ (или о чемъ) думаютъ въ отсутствіи. *Танъ бе шино нишіомапъ анъ руи нэ кушіу*, поелику сія вещь произвела большое впечатлѣніе (プマヨレニ).
Нишíдра увенъ. Дав. туча, см. *нисоро-венъ*.
Нишíдро. Дав. небо. Мос. солнечный свѣтъ, солнечное сіяніе, погода вообще (ロヨレニ).
Нишіоро анъ. Мос. солнечное сіяніе; быть свѣтлымъ, веселымъ, буквально имѣть солнечное сіяніе.
Нишіоро-о-каке-анъ. Мос. проясниваться, разъясниваться (о погодѣ).
Нишіоро уенъ. Мос. облачное небо, буквально: солнечный свѣтъ—плохъ, дурная погода.
Нишіоси. Мос. (レヨレニ), обрубленный древесный стволъ.
4480. *Нишири*. Дав. сукъ (на Итурупѣ).
Нишіуро. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. небо.
Нишни камой. Дав. діяволъ.
Нишомапува. Дав. заботиться.
Нишомапфъ. Дав. печаль. Кл. Сах. сердитый, угрюмый, скучный.
Нишпа. Дав. Кл. Сах. богатый. Мос. повелител почтенный или знатный человѣкъ, богачъ (パレニ).
Ништи. Дав. твердо. *Ниште* (テレニ). Мос. различный, изобильный, плотный.
Нишши. Дав. густо.
Нишъ. Дав. воздухъ. Мос. Фюр. облако.
Нишю. Дав. ступа. Мос. *нишгу̂* (|ユレニ), деревянная ступка, котелъ (отъ *ни* и *су*).
Нишятта. Дав. завтра.
Ни-э-иренка. Мос. просить о вознагражденіи.
4490. *Ніэкарà*. Гл. злить, дразнить (*исо* —, дразнить медвѣдя, подавая ему палку), см. *нивѐнъ*.
— *тэ уфъ-áйну*, схватившій медвѣдя за шею во время грызенія палки.
Нію. Дав. дерево.

18*

Nishikuru. Dav. 雲（マツマイで）.

Nishimo. Dav. 退屈だ（さびしい）.

— *an.* Dav. 恐怖. Kl. Sakh.

Nishíõmap. Dav. 考える（N(7)：）*Nishiomap.* Mos. 忘れえぬ，ある人（ある事物）が居ない時（ない時に）その人（その事物について）考える. *Tan bye shino nishiomap an rui ne kushiu,* この事がとても印象に残ったので（ニシヨマプ）.

Nishíõra uvyen'. Dav. 雨雲， ⇨ *nisoro-vyen.*

Nishíõro. Dav. 空. Mos. 日光，太陽の輝き，天気全般（ニシヨロ）.

Nishioro an. Mos. 太陽の輝き；明るい，楽しい，字義通りは，太陽の輝きをもっている.

Nishioro-o-kakye-an. Mos. はっきりする，晴れる（天気について）.

Nishioro uyen. Mos. 曇り空，字義通りは：日光が悪い，悪天候.

Nishiosi. Mos. （ニシヨシ），枝等が切り落とされた木の幹.

4480 *Nishiri.* Dav. 大枝（イトゥルプ（Iturup，Итуруп）で）.

Nishiuro. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. 空.

Nishini kamoj. Dav. 悪魔.

Nishomapuva. Dav. 心配する.

Nishomapf. Dav. 悲しみ. Kl. Sakh. 怒っている，不機嫌な，退屈している.

Nishpa. Dav. Kl. Sakh. 富んだ. Mos. 君主，尊敬すべき，あるいは高貴な人，金持ち（ニシパ）.

Nishti. Dav. 固く. *Nishtye*（ニシテ），Mos. さまざまな，豊富な，密な.

Nishshi. Dav. 濃く.

Nish. Dav. 空気. Mos. Fyur. 雲.

Nishyu. Dav. 臼. Mos. *Nishiû*（ニシユー），木製の臼，釜（*ni* および *su* から）.

Nishyatta. Dav. 明日.

Ni-e-iryenka. Mos. 報酬を求める.

4490 *Niekarã.* （動）怒らせる，からかう（*iso*—, 棒を差し出して熊をからかう）， ⇨ *nivyèn.*

— *te uf-ájnu,* （熊が）棒を咬んだ時に熊の首をつかんだ.

Niyu. Dav. 木.

(7) 注 1 を参照。

Ніѧвъ. С. пламя. *Унджи ніѧвъ*, пламя огня. *Рóсугу ніявъ*, пламя свѣчи.

Ніѧто. С. день, днемъ. *Танъ то ніѧто*, сегодняшній день, сегодня днемъ. *Сима-ніѧто*, завтрашній день. *Ніѧто* против. *укурàнъ.*

Ніяхка.—Ніяхъ-кайки, хаврахъ канне ка уранкопонтэне хамекіяхка пирика нанъ-коропе-нэ, однакоже вѣроятно будетъ лучше не шумѣть и не разглагольствовать.

Но. 1. С. большая птица съ длиннымъ носомъ. Син. *ситóри.* 2. частичка для образованія повелительнаго наклоненія, см. *на. Пирика но ну*, слушай хорошенько! *Пирика но ну кане!* слушай хорошенько, да слушай же! *Пирика но анава!* счастливо оставаться! *Эáни тáмбаку ику но?—Пирика!* можно покурить твоего табачку?—можно! Мос. *(ну)*, собственно адвербіальная частичка имѣетъ при глаголахъ приблизительно значеніе частички *ну* (т. е. выражаетъ опредѣленность, совершеніе, продолженіе или постоянство дѣйствія); служитъ къ образованію нарѣчій изъ прилагательныхъ, см. *ано*; даетъ именамъ значеніе глаголовъ; иногда передъ нею стоитъ *н*, которая ставится и на мѣсто выпущеннаго слога *ри* (см. *инонно, ашинно).*

Но-бо. Мос. см. *по.*

Нобори. Мос. гора, крутой холмъ (отъ Яп. *нобори*, восхожденіе). — *отта*, къ горѣ, на гору. *Нобори кашкета*, на гору.

Нобури. Дав. гора. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах.

Ногаро. Дав. видѣть, смотрѣть, глядѣть, см. *нукара. Ногаро.* Мос. видѣть. Кл. Сах.

Ного. Дав. пила, см. *ноко. Ного.* Мос. пила (отъ Яп. *ноко*).

4500. *Нодакорво.* Кл. Кам. острый.

Нодзы. Дав. звѣзда. Ланг. Юж. Сах. *Нодзи.* звѣзда. *Ноди.* Кл. Кам. звѣзда. *Нодшу.* Ланг. Мац. звѣзда.

Нодоккару. Дав. обморокъ, см. *нутохкари*, по Пф. *нутоукари.*

Ное. Мос. перевертывать, вить, иначе *нои.* въ крит: обходить вокругъ.

Niyâv. （名）炎．*Undzhi niyâv,* 火の炎．*Rósu**g**u niyav,* 蠟燭の炎．

Niyâto. （名）日，昼間．*Tan to niyâto,* 今日の日，今日の昼に．*Sima-niyato,* 明日の日． *Niyâto* （反）*ukurân.*

Niyakhka. —*Niyakh-kajki*， *khavrakh kannye ka urankopontenye khamyekiyakhka pirika nan-koropye-ne,* しかし，たぶん騒いだり無駄口をたたかないほうがいいだろう．

No. 1．（名）くちばしの長い大きな鳥．（同）*sitóri.* 2．命令法をつくる小詞， ⇨ *na. Pirika no nu,* よく聴け！ *Pirika no nu kanye!* よく聴け，いいか！ *Pirika no anava!* お達者で！ *Eáni támbaku iku no?* — *Pirika!* お前の煙草を吸ってもいいか？ —いいとも！ Mos. （*nu*），本来，副詞的小詞は動詞を修飾する場合，小詞 *nu* に近い意味をもつ（すなわち，行為の明白さ，完了，継続あるいは恒常性を表す）；形容詞から副詞をつくる働きをする， ⇨ *ano*；名辞に動詞の意味をあたえる；時にその前に *n* がくる，そして，それは省かれた音節 *ri* の場所にも置かれる（⇨ *inonno, ashinno*）．

No-bo. Mos. ⇨ *po.*

Nobori. Mos. 山，急勾配の丘（日本語の *nobori*「登ること」から）．— *otta,* 山の方へ，山へ．*Nobori kashkyeta,* 山へ．

Noburi. Dav. 山．Lang.S.Sakh. Kl. Sakh.

Nogaro. Dav. 見える，見る，目を向ける， ⇨ *nukara. No**g**aro.* Mos. 見える．Kl. Sakh.

Nogo. Dav. 鋸， ⇨ *noko. No**g**o.* Mos. 鋸（日本語の *noko* から）．

Nodakorvo. Kl. Kam. 鋭い．

Nodzy. Dav. 星． Lang. S. Sakh. *Nodzi.* 星．*Nodi.* Kl. Kam. 星．*Nodshu.* Lang. Mats. 星．

Nodokkaru. Dav. 気絶， ⇨ *nutokhkari,* Pf によると，*nutoukari.*

Noye. Mos. （ねじなどを）締め直す，縒る，他に *noi.* v krit.(8)：周囲を歩き回る．

(8) P.-M. の『ダヴィドフ作成のアイヌ語単語集の批判的考察（Kritische Durchsicht der von Dawidow verfaßten Wörtersammlung aus der Sprache der Aino's)』のことであろう。詳しくは，拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(2)』北海学園大学学園論集第 85 号 1995 年，p.55 を参照。

Нойбе. Мос. мозгъ.
Нóйбонай. Геогр. гора между Сируцись и Мануею.
Ноибуруконu. Дав. боль головная.
Нойдѐ. Гл. крутить, скручивать.
— *нойдѐ.* Гл. крутить (веревку, усы).
Ной-кару. Мос. мыть волосы на головѣ, причесывать,—ся.
4510. *Нойкисѧмъ.* С. бакенбарды.
Нойоисе. Мос. печальный, грустный.
Нойóхко. С. яйцо. Син. *тамáнку.*
Нóйпоро. С. лобъ и передняя часть темени (у мужчинъ бритыя). Мос. мозгъ.
Ноитикбъ. Дав. устать, см. *нóйтэхъ.*
Нóйтэхъ. Гл. уставать; усталость. Син. *сúнька.*
Нокà. С. портретъ. *Нокà карà*, рисовать портретъ, снимать портретъ (о фотографѣ).
Нóкантрамъ. С. младшій братъ. Син. *акù.*
Нокáнчебъ, или *нокáнчехъ.* С. огуречникъ (осенній). Син. *чéхпо.*
Нокàнь. Прил. мелкій (не крупный). — *тамà*, мелкій бисеръ. Против. *трýфне-тамà.*
Нокàно фунба. Дав. изрѣзать.
4520. *Ноки.* Мос яйцо, scrotum. Кр. *(нóки).* Ланг. Кам. яйцо.
Ножкеу. Мос. (ウケツノ), щека.
Ножкири. Мос. (リキツノ), подбородокъ.
Нокд. С. пила (инструментъ).
Нокóнъ. Мос. разумѣется, симъ манеромъ, почти такъ.
Нокору. Мос. названіе породы кита съ большимъ китовымъ усомъ.
Нокóське. Прил. ревнивый.
Нокóчитомъ. С. видъ лѣсной мыши.
Нóкпи. Кл. Кам. яичная скорлупа.
Нокъ. Ланг. Кур. Кл. Кам. яйцо. Кл. Кам. testiculi.
Нома. Мос. *(нума)*, волосы, волосъ.
4530. *Номакіяшынъ.* Дав. клыкъ.
Номù. С. долото. *Номи.* Мос. буравъ, сл. Яп. долото, рѣзецъ. Дав. долото.
Нóмпи. С. кедровая шишка.

Nojbye. Mos. 脳.

Nójbonaj. （地）シルツィスィ（Sirutsis，Сируцись）とマヌヤ（Manuya，Мануя）の間にある山.

Noiburukoni. Dav. 頭痛.

Nojyè. （動）回す，巻く.

— *nojyè.* （動）なう，ひねる（縄，口髭を）.

Noj-karu. Mos. 髪の毛を洗う，髪をとかす，自分の髪をとかす.

4510 *Nojkisyàm.* （名）頬ひげ髯.

Nojoisye. Mos. 悲しい，沈んだ.

Nojókhko. （名）卵.（同）*tamánku.*

Nójporo. （名）（男性の剃られていた）額および頭頂部の前部. Mos. 脳.

Noitikf. Dav. 疲れる， ⇨ *nójtekh.*

Nójtekh. （動）疲れる；疲れ.（同）*sín'ka.*

Nokà. （名）肖像. *Nokà karà,* 肖像画を描く，肖像写真を撮る（写真について）.

Nókantram. （名）弟.（同）*akì.*

Nokánchyeb, あるいは *nokánchyekh.* （名）キュウリウオ（秋の）.（同）*chyékhpo.*

Nokàn. （形）小さい（大きくない）. — *tamà,* 小さいビーズ.（反）*trúfnye-tamà.*

Nokgano funda. Dav. 切り刻む.

4520 *Noki.* Mos. 卵，scrotum（陰嚢）. Kr.（*nóki*）. Lang. Kam. 卵.

Nokkyeu. Mos. （ノツケウ），頬.

Nokkiri. Mos. （ノツキリ），あご

Nokò. （名）鋸（道具）.

Nokon. Mos. もちろん，このやり方で，ほぼこのように.

Nokoru. Mos. 大きな鯨髭をもつ鯨の一種の名.

Nokós'kye. （形）嫉妬深い.

Nokóchitom. （名）森のネズミの一種.

Nókpi. Kl. Kam. 卵の殻.

Nok. Lang. Kur. Kl. Kam. 卵. Kl. Kam. testiculi.

Noma. Mos. （*numa*），髪の毛，毛.

4530 *Nomakiyashyn.* Dav. 犬歯.

Nomì. （名）鑿（のみ）. *Nomi.* Mos. 穴あけ機，日本語の単語. 鑿，カッター，バイト. Dav. 鑿.

Nómpi. （名）セイヨウスギの球果.

Но́мпо-но́мпо. С. шишка хвойныхъ деревьевъ. *Су́нкуни* —, еловая шишка. *Куй* — *но́мпо но́мпо*, шишка лиственницы.

Номъ. С. орѣхъ. Кл. Сах. холодъ. Дав. въ Нѣм. холодный, см. *синнамъ.*

Нона̀. С. 1. особенный видъ раковины. 2. морской ежъ.

Нонека́рарись. С. морская звѣзда.

Но́нету. Геогр. мысъ въ 113 верстахъ къ сѣверу отъ Мануи.

Но́нисяхта. С. раннее утро. Син. *чубе́тохта.* — *кунума̀*, я всталъ раннимъ утромъ.

Нонно. Мос. сосать.

4540. *Нонъ.* С. 1. кедровый орѣхъ. 2. слюна. Кл. Кам. Мос.

— *аси́ньке*, или *нонъ эах.* Гл. плевать.

— *ни.* С. кедровый сланецъ, кедръ (за Тарайкою).

— *э̀ахъ*, см. *нонъ аси́ньке.*

Ноокару фуми увенъ. Дав. неопрятный, см. *нукаригуми-венъ*, по Пф. взглядъ и тонъ худы.

Но́ре. Гл. мѣтить (въ цѣль).

Норо. Кл. Сах. звѣзда.

Но́ске (но́ски). Прил. средній. С. средина.

Но́ски, см. *но́ске.*

— *та.* С. средина, на срединѣ, два вершка (мѣра).

— *та туйѐ.* Гл. разрѣзать по поламъ.

4550. *Носо̀.* С. запряженная нарта, см. *сике́ни.*

— *кини́нтэ*, погонять лошадь.

— *о̀*, на нартѣ (на собакахъ). *Носо о̀ ома̀нъ*, уѣхать на нартѣ.

— *э̀кауре*, управлять нартою.

Носоо̀й. Геогр. мысъ въ 121 верстѣ къ югу отъ Мануи.

Носсамъ. Геогр. Шм. мысъ къ югу отъ Эбиси.

Но́сьпа. Гл. преслѣдовать, гоняться, нагонять.

Нота. Мос. щека.

Нотаками. Мос. щека, и *нотакама.*

Нотакху. Прил. острый (о ножѣ). *Нотаку кара.* Пт. точить.

Нотамканнъ. Лапер. (notamekann), щеки.

Nómpo-nómpo. （名）針葉樹の球果．*Súnkuni —,* トウヒの球果．*Kuj— nómpo nómpo,* カラマツの球果．

Nom. （名）クルミ．Kl. Sakh. 寒さ．Dav. v Nem.[9] 寒い， ⇨ *sinnam.*

Nonã. （名）1．特別な種類の貝．2．ウニ．

Nonyekáraris'. （名）ヒトデ．

Nónyetu. （地）マヌヤ（Manuya，Мануя）の北方 113 露里の岬．

Nónisyakhta. （名）早朝．（同）*chubyétokhta. — kunumã,* 私は早朝に起きた．

Nonno. Mos. 吸う．

4540 *on.* （名）1．セイヨウスギの堅果．2．唾．Kl. Kam. Mos.

— *asín'kye,* あるいは *non eakh.* （動）唾をはく．

— *ni.* （名）セイヨウスギの屋根葺き材，セイヨウスギ（タライカ（Tarajka，Тарайка）の向こうでは）．

— *eãkh,* ⇨ *non asín'kye.*

Nookaru fumi uvyen. Dav. 不潔な．⇨ *nukargumi-vyen,* Pf によると，目つきや口のきき方が悪い．

Nórye. （動）（的に）狙いをつける．

Noro. Kl. Sakh. 星．

Nóskye (nóski). （形）中間の（名）まん中．

Nóski, ⇨ *nóskye.*

— *ta.* （名）まん中，まん中に，2 ヴェルショーク（尺度）[10]．

— *ta tujyẽ.* （動）半分に切り分ける．

4550 *Nosõ.* （名）犬をつけられた犬ぞり， ⇨ *sikyéni.*

— *kinínte,* 馬を駆り立てる．

— *õ,* ぞりで（犬ぞりで）．*Noso õ omãn,* 犬ぞりで出発する．

— *ekaurye,* 犬ぞりを操る．

Nosoõj. （地）マヌヤ（Manuya，Мануя）の南方 121 露里の岬．

Nossam. （地 Shm） エビシ（Ebisi，Эбиси）の南方の岬．

Nós'pa. （動）追跡する，追う，長いこと追う．

Nota. Mos. 頬（単数）．

Notakamu. Mos. 頬（単数），および *notakama.*

Notakkhu. （形）鋭い（ナイフについて）． *Notaku kara.* Pt. 研ぐ．

Notamkann. Lapyer. （notamekann），頬（複数）．

---

(9) 注 2 を参照。

(10) 約 8.9 cm。（1 ヴェルショーク＝4.45 cm）。

4560. *Нóтанкамъ.* С. щека. Син. *нотасамъ.* — *нóни,* скуловая кость (человѣка). — *хýри,* краснощекій *(мáймине).*

Нóтара. С. щеки у рыбъ. — *нóни,* кости щекъ у рыбъ.

Нóтарахъ, щеки рыбъ. — *нóни,* кости щекъ у рыбъ, скуловыя кости человѣка; кости прикрывающія жабры (у рыбъ).

Нотаруппъ. Мос. пощёчина.

Нотасама. Геогр. Шм. бухта и Яп.-Аинская деревня, см. *Нотахсамъ.*

Нотасàмъ. Геогр. мысъ; щека (животныхъ). — *нóни.* С. скуловыя кости у людей и животныхъ.

Нотассамъ. Геогр. Шм. длинный каменистый берегъ къ югу отъ Наясси.

Нóтауси. С. суставной отростокъ нижней челюсти.

Нóтах. С. лезвеё (ножа).

— *сахъ.* Прил. тупой.

4570. *Нотáхсамъ.* Геогр Аинско-Японское селеніе въ 63 верстахъ къ югу отъ Кусуная.

Нотенай. Мос. пятый изъ 12 циклическихъ знаковъ, иначе *икаменаси.*

Нóтомъ-áйну. С. собственное мужское имя.

Нóторо. Геогр. 1. мысъ въ 99 верстахъ къ югу отъ Мануи. 2. *Ноторò,* мысъ, рѣчка и Аинско-Японское селеніе въ 77 верстахъ къ югу отъ Кусуная. Мос. названіе озера. Гл. мысъ Крильонъ.

Нотýтуру, сокр. *нóхкири-ýтуру.* С. перегородка нижней челюсти (у рыбъ).

Нóтэкарись. С. наушники.

Нотэ́ре. С. собственное мужское имя.

Нотэту. Геогр. одинъ мысъ на Сахалинѣ.

Нохка, или *нóхкапу.* С. мошонка.

— *нýбури.* Геогр. или *нупка нубури.* Шм. большая бѣлая гора близь селенія Каспуци.

4580. *Нóхкапу (нóхка, нох, но).* С. мошонка.

Нóхкири. С. нижняя челюсть вмѣстѣ съ мягкими частями.

— *нóни.* С. нижняя челюсть (кость).

Нóхне-карà. Гл. разрѣзывать (мясо) на кусочки.

Нóхпи. С. яички, шулята.

Nótankam. （名）頬（単数）．（同）*notasam* — *póni,* （人の）頬骨（単数）— *khúri,* 頬の赤い（*májminye*）．

Nótara. （名）魚の頬（複数）．— *póni,* 魚の頬骨．

Nótarakh, 魚の頬（複数）．— *póni,* 魚の頬骨（複数），人の頬骨（複数）；えらをおおう骨（複数）（魚の）．

Notarupp. Mos. びんた．

Notasama. （地 Shm.） 湾および日本人とアイヌの村， ⇨ *Notakhsam.*

Notasãm. （地）岬；頬（単数）（動物の）．— *póni,* （名）人および動物の頬骨（複数）．

Notassam. （地 Shm.） ナヤッシ（Nayassi，Наясси）の南方の石の多い長い海岸．

Nótausi. （名）下顎の関節の突起．

Nótakh. （名）刃（ナイフの）．

— *sakh.* （形）よく切れない．

Notákhsam. （地）クスナイ（Kusunaj，Кусунай）の南方 63 露里のアイヌと日本人の混住の村．

Notyenaj. Mos. 十二支の 5 番目，*ikamyenasi* とも言う．

Nótom-ájnu. （名）男性の名．

Nótoro. （地） 1．マヌヤ（Manuya，Мануя）の南方 99 露里にある岬． 2．*Notoró,* クスナイの南方 77 露里にある岬，小さな川およびアイヌと日本人の混住の村．Mos. 湖の名．Gl. クリリオン（Kril'on，Крильон）岬．

Notúturu. *nókhkiri-úturu* の省略形．（名）（魚の）下顎の隔壁．

Nótekaris'. （名）耳あて．

Notérye. （名）男性の名．

Notetu. （地）サハリンのとある岬．

Nokhka, あるいは *nókhkapu.* （名）陰嚢．

— *núburi.* （地）*nupka nuburi.*とも言う Shm. カスプツィ（Kasputsi，Каспуци）村の近くの大きな白い山．

Nókhkapu (nókhka, nokh, no). （名）陰嚢．

Nókhkiri. （名）柔らかい部分をともなった下顎．

— *póni.* （名）下顎（骨）．

Nókhnye-karã. （動）（肉を）小さく切り分ける．

Nókhpi. （名）睾丸，ふぐり．

Но́хпо. С. верхняя передняя часть шеи (подъ скулами).
Но́хсамъ. Геогр. мысъ (съ тропинкою для перевала) въ 88 верстахъ къ югу отъ Мануи.
Нохъ. С. мошонка. — *гуфъ*, воспаленіе (опухоль) мошонки.
Ноци. Мос. звѣзда, иначе *ноцiу*.
Ноци-туйба. Мос. (パイヅチノ), раздѣлять руками, разорвать.
4590. *Ночигòвъ.* С. свинка (болѣзнь), воспаленіе подчелюстныхъ желѣзъ, жаба.
Ночь. Фюр. звѣзда.
Ношке или *ношки.* Мос. въ срединѣ, посреди, средина. — *та.* Мос. средина, въ срединѣ. *Ношкета анъ.* Мос. въ срединѣ, находящійся въ срединѣ.
Ношкида. Дав. середина. Мос. въ срединѣ, средина. — *анъ.* Дав. въ срединѣ. Мос.
Ношпа оманъ. Дав. погоня, см. *носьпа*; по Пф. *ношпа* сомнит. можетъ быть отъ Японскаго シノ *носи*, позади, назадъ.
Ноэ-ноэ. Мос. перевертывать, спутывать.
Ною. Дав. сучить, навертѣть, см. *ноiе.*
Ноя̀. С. см. *камурусà.* Мос. чернобыльникъ, или божье дерево.
Ну. С. слухъ. Гл. слушать, слышать. 1. слушаться, повиноваться. 2. родить, раждать. Дав. мать. 3. частичка для образованія повелительнаго наклоненія (см. *на* и *но*). *Тамбе пирика ну муйева*, это завяжи хорошенько! Мос. *(но)*, адвербіальная частичка, иначе *но*, въ концѣ глаголовъ выражаетъ опредѣленность или совершеніе, въ срединѣ предложенія раздѣляетъ его на части, принимая частичку *ва. Чуппъ афунъ ну ва гомака*, солнце садится и уходитъ. *Ну̂*, слышать.
Нуаби. Дав. щипать. Н: см. *нумба.*
Нудàх. С. стонъ. Гл. стонать.
Нубарауре. Мос. бедро.
Нубе. Мос. слеза, слёзы, иначе *нуби.*
4600. *Ну́бувсе*, или *ну́пувсе.* Гл. обижать, притѣснять. *Усю охта — (конýбувсе)*, притѣснять слугу.
Ну́буре. Мос. гора. *Нубуре-сиру-утаре.* Мос. бонза.

Nókhpo. （名）首の上部（頬骨の下）

Nókhsam. （地）マヌヤ（Manuya，Мануя）の南方 88 露里にある岬（山越えの小道がある）．

Nokh. （名）陰嚢．— *guf,* 陰嚢炎（腫れ）．

Notsi. Mos. 星，*notsiu* とも言う．

Notsi-tujba. Mos. （ノチヅイバ），手で分ける，引き裂く．

Nochigðv. （名）オタフクカゼ（病気），耳下腺炎，アンギーナ．

Noch'. Fyur. 星．

Noshkye あるいは *noshki.* Mos. 中央に，まん中に，中間．— *ta.* Mos. 中間，まん中に． *Noshkyeta an.* Mos. まん中に，まん中にある〜．

Noshkida. Dav. 中間．Mos. まん中に，中間．

— *an.* Dav. まん中に．Mos.

Noshpa oman. Dav. 追跡． ⇨ *nos'pa*；Pf によると，*noshpa* は疑わしく，日本語の *nosi* ノシ「後から， 後へ」からかもしれない．

Noe-noe. Mos. （ネジなどを）締めなおす，もつれさせる．

Noyu. Dav. より合わせる，巻きつける． ⇨ *nojye*

Noyă. （名） ⇨ *kamu***r***usă.* Mos. ヨモギ，あるいは神木．

Nu. （名）聴覚．（動）聴く，聞こえる．1．言いつけに従う，言うことを聞く．2．産む．Dav. 母親． 3．命令法をつくる小詞（⇨ *na* および *no*）．*Tambye pirika nu mujyeva,*これをしっかり結べ！ Mos.(*no*), 副詞的な小詞，*no* とも言う，動詞の終わりで明白さあるいは完了を表し，文の中ほどでは小詞 *va* をとって，文を分ける．*Chupp afun nu va gomaka,* 太陽が沈んで，見えなくなろうとしている．*Nû,* 聞こえる．

Nuabi. Dav. つねる．N： ⇨ *numba.*

Nuăkh. （名）うめき声．（動）うめく．

Nubaraurye. Mos. 太もも．

Nubye. Mos. 涙（単数），涙（複数），*nubi* とも言う．

*Núbuvsye,*あるいは *núpuvsye.* （動）侮辱する，迫害する．*Usyu okhta —(konúbuvsye),* 使用人を迫害する．

Núburye. Mos. 山．*Nuburye-siru-utarye.* Mos. 仏教僧．

Ну́бури (ну́пури). С. гора, горный хребетъ. Ланг. Мац. гора. Мос. высокая стѣна крутой горы, отъ Яп. *нобори*, восхожденіе.

— *ина́у.* С. инау принесенныя въ жертву богу горъ.

— *камӯй.* С. богъ горъ, богъ горныхъ хребтовъ.

— *по.* Геогр. Шм. см. *Нупурипо.*

Ну́буру. Мос. просвѣщеннаго ума, свѣдущій, опытный.

— *камӯй*, богъ фокусовъ, шаманный богъ фокусовъ. Син. *хе́цире-камӯй*, или *хецире косу́мбу.*

Нубурурема̀. С. собственное женское имя.

Нуганде. Мос. см. *нукантэ.*

Нуга́нди. Дав. показать. *Нуганди.* Мос. показывать.

Нугарвоа. Кл. Кам. видѣть, смотрѣть.

4610. *Нугари.* Мос. видѣть.

Нугару. Мос. видѣть, см. *нукара.*

Нугару. Дав. зрѣніе, см.. *нукара.*

— *ва ушяраӣ.* Дав. различать.

Нуги или *нуки.* Мос. яйцо, иначе *ноки.*

Нуги поро. Дав. 1. грыжа. 2. кила.

Нугока. Мос. колѣно.

Нудамми. Дав. щека (на Матсмаѣ).

Нуенду. Геогр. Шм. мысъ къ югу отъ р. Орокѐсъ.

Нуиби. Дав. въ Нѣм. мозгъ.

Ну́йбутъ. Геогр. или *Ну́йбу-Орохкò.* Аинское названіе Гиляковъ *Дорò*, живущихъ на восточномъ берегу Охотскаго моря отъ залива Терпѣнія до устья Томò.

Нуйѐ. Гл. см. *ка́мбе-нуйѐ.*

4620. *Ну́йке.* Прил. малый, не большой. — *а́йну*, малорослый человѣкъ. — *тама̀*, мелкій бисеръ.

Ну́йна. Гл. утаивать, скрывать, прятать. Мос. скрывать, прятать. *Нуина.* Дав. спрячь!

Нуйсамъ. С. обшивка груди у *артусъ* въ видѣ чорной коймы.

— *ни́мпа.* С. стёжка (шовъ въ видѣ углубленія) на *ну́йсамъ.*

— *тру.* С. голубая полоска между бортомъ халата и *ну́йсамъ.*

Núburi (núpuri). （名）山，山脈．Lang.Mats. 山．Mos. 険しい山の高い側壁（？），日本語の *nobori*「登ること」から．

— *ináu.* （名）山の神に捧げられるイナウ（ina**u**，ина**y**）．

— *kamùj.* （名）山の神，山脈の神．

— *po.* （地 Shm） ⇨ *Nupuripo.*

Núburu. Mos. 教養のある，精通している，経験のある

— *kamùj.* 奇術の神，奇術のシャーマン神．（同）*khyétsirye-kamùj,* あるいは *khyetsirye. kosúmbu.*

Nubururyemà. （名）女性の名．

*Nu**g**andye.* Mos. ⇨ *nukante.*

Nugándi. Dav. 見せる．*Nu* g *andi.* Mos. 見せる．

*Nu**g**arvoa.* Kl. Kam. 見える，見る．

4610 *Nu**g**ari.* Mos. 見える．

Nu g *aru.* Mos. 見える， ⇨ *nukara.*

Nugaru. Dav. 視力， ⇨ *nukara.*

— *va ushyaraj.* Dav. 見分ける．

*Nu**g**i* あるいは *nuki.* Mos. 卵，*noki* とも言う．

Nugi poro. Dav. 1．ヘルニア．2．腫物（脱腸）．

*Nu**g**oka.* Mos. 膝．

Nudammi. Dav. 頬（単数）（マツマイで）．

Nuyendu. （地 Shm）オロケス（Orokyès，Орокѐсъ）川の南方にある岬．

Nuibi. Dav. v Nem.[11] 脳．

Nújbut. （地）あるいは *Nújbu-Orokhkò.* チェルピェニエ（Tyerpyrniye，Терпение）湾からトモ（Tomò，Томò）河口にいたるオホーツク海の東岸に住むギリヤークのドロ（Dorò，Дорò）のアイヌの呼び名，*Nujyè.*（動） ⇨ *kámbye-nujyè.*

4620 *Nújkye.* （形）小さい，大きくない．— *ájnu,* 背の低い人．— *tamà,* 小さいビーズ．

Nújna. （動）隠す，隠している，かくまう．Mos. 隠している，かくまう．*Nuina.* Dav. 隠せ！

Nujsam. （名）アルトゥスの黒い縁取りの胸の飾り．

— *nímpa.* （名）ヌイサム（nújsam，нуйсам）のキルティング（深くなった縫い）．

— *t**r**u.* （名）上衣の縁とヌイサム（nújsam，нуйсам）の間の空色の縞．

---

(11) 注 2 を参照。

Нуйто. Мос. бумажная прядь (отъ Яп. *нуйито* швейныя нитки), нитки изъ хлопчатой бумаги.

Нуишама. Дав. воротъ у рубашки. *Нуишаму.* Мос. бахрама. Н: см. *нуйсамъ.*

Нукай. Мос. кислый (イカヌ).

Нуканро, по Пф. сокр. *нукаруро,* показывать; какъ почетный глаголъ и potentialis, мочь видѣть, можетъ онъ видѣть, можете видѣть.

Нука́нтэ. Гл. дать посмотрѣть, показывать. Мос. показывать, дать видѣть, какъ почетный глаголъ: видѣть (см. *тэ*).

4630. *Ну́кара.* Гл. смотрѣть, видѣть, глядѣть. Мос. мочь видѣть, увидѣть впредь, имѣть видѣннымъ (см. *а*), отъ *нукару* potentialis.

— *ка́ни,* зеркало.

Нука́ргуми венъ (а́йну), человѣкъ противный, на котораго взглянуть противно.

Нукару. Мос. видѣть, взглянуть. *Нукару оро-та анакинэ чо́кай котанъ,* на мѣстѣ гдѣ онъ смотритъ, есть въ нашемъ городѣ и т. д.

Нукару́ръ. Кр. княженица.

Ну́кеспу. Кр. немки (птица).

Нуки. Дав. мѣшочекъ (вѣр. шутка). Мос. яйцо, иначе *ноки.* Ланг. Мац. яйцо.

— *ашинъ.* Дав. яйцы высаживать, см. *нойохко* и *асиньке.*

Нукки. Мос. (キツヌ), мутный, нечистый.

Ну́коранъ. Прил. съ обвислыми щеками, обрюзглый (о старухѣ).

Нуку. Кл. Сах. яйцо.

Нукури-ибе. Мос. морская минога, минога.

Нумà. С. 1. волоски на тѣлѣ, шерсть. 2. пуговица (лучше *нумах*). Гл. вставать, подниматься. *Па нума́ре,* паръ поднимается. *Чикàхъ нумà,* птица вспорхнула. Дав. шерсть. Мос. волосы (Ҕааг), шерсть. Кл. Сах. вечеръ, волосъ.

— *аси́ньке,* разстегнуть пуговицу.

4640. — *ахгу́нке,* застегнуть пуговицу.

— *кордò,* см. *нума́усь.*

— *пи́рика,* или — *рù,* имѣющій большую ость (о соболѣ).

Nujto. 綿の糸の束（日本語の *nujito*「縫い糸」から），綿の糸．

Nuishama. Dav. シャツの襟．*Nuishamu.* Mos. 房飾り[12]．N[13]： ⇨ *nujsam.*

Nukaj. Mos. すっぱい（ヌカイ）．

Nukanro, Pf によると，*nukaruro* の省略形，見せる；尊敬動詞および可能法として，見ることができる，彼は見ることができる，（あなたは）見ることができる．

Nukánte. （動）見させる，見せる．Mos. 見せる，見させる，尊敬動詞として：見える（⇨ *te*）．

Núkara. （動）見る，見える，目をむける．Mos. 見ることができる，今後を見る，目に入る（⇨ *a*），可能法 *nukaru* から．

— *káni,* 鏡．

Nukárgumi vyen (ájnu), 見るのもいやな嫌いな人．

4630 *Nukaru.* Mos. 見える，ちょっと見る．*Nukaru oro-ta anakine chôkaj kotan,* 彼が見る場所で，われわれの町にある場所で，など．

Nukarúr. Kr. 赤黒いベリーの一種．

Núkyespu. Kr. 黒いマガンの一種（鳥）．

Nuki. Dav. 嚢（おそらく冗談）．Mos. 卵，*noki* も言う．Lang. Mats. 卵．

— *ashin.* Dav. 卵を別の場所へ移す， ⇨ *nojokhko* および *asin'kye.*

Nukki. Mos. （ヌツキ），濁った，不潔な．

Núkoran. （形）頬の垂れた，むくんだ（年寄りについて）．

Nuku. Kl. Sakh. 卵．

Nukuri-ibye. Mos. 海のヤツメウナギ，ヤツメウナギ．

Numã. （名）1．体の短い毛，体毛．2．ボタン（より良くは *numakh*）．（動）立ち上がる，上がる．*Pa numárye.* 湯気が上がっている．*Chikãkh numã,* 鳥が飛び立った．Dav. 体毛．Mos. 髪の毛（haar），体毛．Kl. Sakh. 晩（夕方），毛．

— *asín'kye,* ボタンをはずす．

4640 — *akhgúnkye,* ボタンをかける．

— *korõ,* ⇨ *numáus'*

— *pírika,*あるいは — *rì,* 大量のさし毛をもっている～(クロテンについて)．

⑿ 原文では，бахрама となっているが，おそらく бахрома「房飾り」のことであろう。

⒀ 注 1 を参照。

Нумà-сàхъ, имѣющій малую ость *(— хбйну)*.
— *сíнько*, петля для пуговицы.
*Нумани (*отъ *нума)*. Мос. вчера. *Нумани-онума.* Мос. вчерашняя ночь.
Нуманива. Дав. шерстяной.
Нýманъ. Нар. вчера. *Нýманъ онýманъ*, вчера вечеромъ.
— *нiя́то*, день на канунѣ.
Нумапну. Дав. стонать.
Нумара или *нимара.* Пф. (въ кр. Д.) въ половину, пол —. Мос. половина.
Нýмаре. Гл. будить, заставлять встать', спугнуть (птицу).
4650. *Нумари.* Мос. барсукъ.
Нумаусъ. Дав. мохнатый. Мос. обросшій волосами, мохнатый (иначе *нумауси*).
Нумáусь. Прил. косматый (о груди).
Нумàх. С. пуговица, см. *нумà.*
Нумацу. Мос. мохнатый, обросшій волосами.
— *ибе.* Мос. морской бобръ (букв. мохнатая рыба).
Нумацъ. Дав. завязка.
Нýмба. Гл. жать. 1. выжимать (мокрое платье). 2. зажать, прижать (артерію), лучше *нýмпа.* Дав. 1. вывернуть. 2. выдавить. 3. выжать. Мос. жать, сжимать.
Нумба-шаке. Мос. мутное (т. е. выжатое) вино, виноградный мустъ или морсъ.
Нýмбе. С. клей. Дав. рыбій клей. — *áни карà*, клеить, приклеить.
4660. *Нумбеонайпу.* Геогр. рѣка и мысъ.
Нумби успи. Дав. клей рыбій, въ Нѣм. Дав. *нумби утти.*
Нуми-нумиппе. Мос. рисъ и зерновые хлѣба вообще.
Нумо-иренка. Мос. направлять, править, управлять.
Нумо-итаку. Мос. быть управляемымъ, направляемымъ.
Нýмпа. Гл. жать, прижимать Пт. выжимать (мокрое платье). *Киро* —, сапоги жмутъ.
Нуму-шаму. Мос. воротникъ у одежды.

Numà-sàkh，少量のさし毛をもつ〜(— *khójnu*)．

— *sín'ko,* ボタン穴．

Numani（*numa* から)．*Mos.* 昨日．*Numani-onuma.* Mos. 昨日の夜．

Numaniva. Dav. 羊毛の．

Núman. (副）昨日．*Núman onúman,* 昨晩．

— *niyáto,* 前日．

Numappu. Dav. うめく．

Numara あるいは *nimara.* Pf.（v kr. D.[14]）半分だけ，半分の〜． Mos. 半分．

Númarye. (動）起こす，立ち上がらせる（？)，おどかして追い払う（鳥を)．

4650 *Numari.* Mos. アナグマ．

Numaus. Dav. 毛のふさふさ生えた，Mos. 毛でおおわれた，毛のふさふさ生えた（*numausi* とも言う)．

Numáus'. (形）毛深い（胸について)．

Numàkh. (名）ボタン， ⇨ *numà*

Numatsu. Mos. 毛のふさふさ生えた，毛でおおわれた．

— *ibye.* Mos. ラッコ（字義通りは，毛がふさふさ生えた魚)．

Numats. Dav. 紐，縄．

Númba. (動）押す．1．絞る（濡れた衣服を)．2．締めつける，押さえる（動脈を)，より良くは *númpa.* Dav. 1．回してはずす．2．押しだす．3．絞る．Mos. 押す，圧縮する．

Numba-shakye. Mos. 濁った（すなわち絞られた）ワイン，ブドウの果汁あるいはモルス．

Númbye. (名）糊．Dav. 魚膠．— *áni karà,*接着する，糊づけする．

4660 *Numbyeonajpu.* (地）川および岬．

Numbi uspi. Dav. 魚膠，v Nem.[15] Dav. *numbi utti.*

Numi-numippye. Mos. 米および穀類全般．

Numo-iryeka. Mos. 向ける，支配する，統治する．

Numo-itaku. Mos. 統治されている，教え導かれている．

Númpa. (動）押す，押さえる．Pt. 絞る（濡れた衣服を)．*Kiro*—, 長靴が窮屈だ．

Numu-shamu. Mos. 衣服の襟．

---

(14) 注 8 を参照。

(15) 注 2 を参照。

Нумъ. С. плечевые ремни для ноши. *Сикѐ нумъ* (тоже), см. *нисúсь*.

Ну́нке. Гл. отбирать (хорошее отъ дурнаго). Прил. отборный.

Ну́нкоторо. С. бортъ платья.

Нуннy. Дав. сосать. Мос. сосать, иначе *нонно* (и цѣловать).

4670. *Ну́нунъ*. Гл. сосать. *То* —, сосать (молоко) грудь.

Нунъ. Гл. сосать (сокр. *ну́нунъ*). *Гандà нунъ*, высасывать болѣзнь *гандà*. Дав. Кл. Сах. слюна. Мос. слюна (иначе *нонъ*).

Нуому. Мос. голое тѣло.

Ну́пе. С. слеза. *Сись* — (тоже).

Нупка. Дав. поле. Мос. *нупка* или *нуппка*, поле (необработанное).

Нупка нубури. Геогр. Шм. или *ну́пка* большая бѣлая гора между Каспи и Венкотаномъ.

Нупка уси. Мос. куколь, плевелы (букв. на поляхъ распространяющійся).

Нупкаушъ. Мос. (レウカプヌ), куколь, плевелы.

Нупке или *нупки* (ケプヌ или キプヌ), мутный, нечистый.

Нупкіацъ. Дав. разболтать.

Нупки ацы. Дав. мутно. *Нупкіацы вака*. Дав. мутная вода.

4680. *Ну́потох*. С. оленій мохъ.

Нупóхпетъ. С. потъ. — *асúнь*, выступилъ потъ.

Нуппка-орeу. Мос. (ウレヲカプツヌ), названіе птицы.

Ну́пувсе. Прил. скупой, см. *óськоро*.

Ну́пури. Геогр. Руд.

Нупýрипò. Геогр. Японское селеніе въ 18 верстахъ къ сѣверу отъ Мануи.

Нупуя́-пуя̀ (айну), рябой, корявый.

Ну́ре. Гл. позволить слышать, извѣщать, дать знать, дать выслушать. Мос. *нȗ-ре*, какъ почетный глаголъ, въ potentialis, мочь слышать, можете слышать.

Нури-якка. Дав. сказать. Н: *нȗри*. Мос. позволить слышать, разсказывать, повѣтствовать.

Num. （名）荷物用の革の肩紐．*Sikyē num*（同義），⇨ *nisïs'.*

Núnkye. （動）選別する（悪いものと良いものを）．（形）選り抜きの．

Núnkotoro. （名）衣服の打ち合わせ，合わせ目．

Nunnu. Dav. 吸う．Mos. 吸う，*nonno* とも言う（「口づけする」という意味もある）．

4670 *Núnun.* （動）吸う．*To*—, 乳房を吸う（乳を）

Nun. （動）吸う（*núnun* の省略形）．*Ganà nun*，*ganà* という病気を吸い出す．Dav. Kl. Sakh. 唾．Mos. 唾（*non* とも言う）．

Nuomu. Mos. 裸体．

Núpye. （名）涙．*Sis'*—（同じ意味）．

Nupka. Dav. 野原．Mos. *nupka* あるいは *nuppka,* 野原（耕作されていない）．

Nupka nuburi. （地 Shm.） *nûpka* とも言う，カスピ（Kaspi，Каспи）とヴェンコタン（Vyenkotan，Венкотанъ）の間の大きな白い山．

Nupka usi. Mos. ドクムギ，ライグラス（字義通りは，野原に広がっているもの）．

Nupkaush. Mos. （ヌプカウシ），ドクムギ，ライグラス

Nupkye あるいは *nupki.* （ヌプケあるいはヌプキ），濁った，澄んでいない．

Nupkiats. Dav. 掻きまぜる．

Nupki atsy. Dav. 霞む．*Nupkiatsy vaka.* Dav. 濁った水．

4680 *Núpotokh.* （名）トナカイゴケ．

Nupókhpyet. （名）汗．— *asìn',* 汗が出た．

Nuppka-oryeu. Mos. （ヌツプカヲレウ），鳥の名．

Núpuvsye. （形）けちな，⇨ *ós'koro.*

Núpuri. （地）Rud.(16)

Nupuripõ. （地）マヌヤ（Manuya，Мануя）の北方 18 露里にある日本人の村．

Nupuyá-puyà (ajnu), あばたのある，吹出物のある．

Núrye. （動）聞かせる，通知する，知らせる，終わりまで聞かせる．Mos. *nû-rye,* 尊敬動詞として，可能法において，耳に入りうる．

Nuri-yakka. Dav. 言う．N(17)：*nûri.* Mos. 聞かせる，話す，物語る．(18)

---

(16) Рудановский のこと。

(17) 注 1 を参照。

(18) 原文では повътствовать と書かれているが，巻末の正誤表では повъствовать「物語る」と訂正されている。

Нуса-ко́торге, сокр. *нуса-которгѐ*, большія стружки на большихъ *Со́йта ина́у*; выражаютъ волосы туловища.

— *которо̀* или — *которгѐ*, тоже (или *нуса-которхѝ*); — *ка*, тоже.

Нусѝ кари кари. С. головокруженіе. Син. *нуто́хкари*.

4690. *Нусуку́сьчире*, въ сокр. *суку́сьчире*, загорѣть (отъ солнца).

Нутакамъ. Фюр. щеки. Мос. (ムカタヌ), щека, иначе *нотакамъ* (ムカタノ).

Нутамуэ̀. Прил. рябой. Син. *поро́кусо*. Вар. *нута́муйе*, *нутамуи*.

Нута́нго-ока́мпа (най), извилистая рѣка (напр. Кусунай).

Нутарупфъ. Дав. пощочина. *Нутаруппъ*. Мос. пощёчина (корень *нота*, какъ и въ *нотакамъ*, щека; значитъ правильнѣе *нотаруппъ*).

Нута́хъ. С. кривизна, поворотъ, изгибъ. *Най* —, кривунъ, изгибъ рѣки.

Нутóхкари. С. головокруженіе (отъ опьяненія и под.). Син. *нусѝ кари-карѝ*. Мос. *нутоккари* (リカツトヌ) и *нутоукари*, головокруженіе.

Нутхи́ку. Кр. Пал. щоки.

Нуу. Дав. слухъ.

4700. *Нууби*. Дав. слеза.

Нуува. Дав. спрашивать.

Нуумани. Дав. Кл. Сах. вчера. *Нуума̀нъ*. Кр. Кл. Кам. вчера, см. *нуманъ*.

— *унимапъ* (въ Нѣм. Дав.). вчерашнюю ночь.

Нуунги. Дав. выбирать. *Нуунгива куру́*. Дав. выбирай! см. *нунке*.

Нуурашаму. Мос. нижняя часть бедра.

Нуури. Дав. 1. разгласить. 2. разсказывать. Н: см. *нуре*.

Нууцикаму. Мос. (ムカチウヌ), нижняя часть ноги, голень (das Schienbein).

Нуу якка. Дав. слышать.

Ну́фцикое. Геогр. Аинско-Японское селеніе въ 39 верстахъ къ востоку отъ Карсакова.

Nusa-kótorgye, nusa-kotorogyè の省略形，大きな *Sójta ináu* の大きな鉋の削り屑；胴体の毛を表す．

— *kotorō* あるいは — *kotorogyè* も同義，（*nusa-kotorkhì* とも言う）；— *ka* も同義．

Nusí kari kari. （名）めまい．（同）*nutókhkari.*

4690 *Nusukús'chirye,* 省略形は *sukús'chirye,* 日焼けする（太陽で）．

Nutakam. Fyur. 頬（複数）．Mos. （ヌタカム），頬（単数），*notakam*（ノタカム）とも言う．

Nutamuè. （形）あばたのある．（同）*porókuso.* Var.(19) *nutámujye, nutamui.*

Nutápgo-okámpa (naj), 曲がりくねった川（たとえば，クスナイ（Kusunaj，Кусунай））．

Nutarupf. Dav. びんた．*Nutarupp.* Mos. びんた（*nota* という語根は，*notakam* 中の *nota* にあるように「頬」を意味する．つまり，より正しくは *notarupp* である．）．

Nutákh. （名）曲がり，カーブ，曲がり目． *Naj—,* 曲がり，川の曲がり．

Nutókhkari. （名）めまい（酩酊などによる）．（同）*nusí kari-karì.* Mos. *nutokkari*（ヌトツカリ）および *nutoukari,* めまい．

Nutkhíku. Kr. Pal. 頬（複数）

Nuu. Dav. 聴覚．

4700 *Nuubi.* Dav. 涙．

Nuuva. Dav. 尋ねる．

Nuumani. Dav. Kl.Sakh. 昨日．*Nuumàn.* Kr. Kl. Kam. 昨日， ⇨ *numan*

— *uniman* (v Nem.(20) Dav.). 昨日の夜．

Nuungi. Dav. 選ぶ．*Nuungiva kurú.* Dav. 選べ！ ⇨ *nunkye*

Nuurashamu. Mos. 太腿の下部．

Nuuri. Dav. 1．言いふらす．2．物語る．N(21)： ⇨ *nurye*

Nuutsikamu. Mos. （ヌウチカム），足の下部，脛．（das Schienbein）．

Nuu yakka. Dav. 聞こえる．

Núftsikoye. （地）カルサコフ(22)（Karsakov，Карсаков）の東方 39 露里にあるアイヌと日本人の混住の村．

---

(19) 不明。
(20) 注 2 を参照。
(21) 注 1 を参照。
(22) 原文ではカルサコフ（Karsakov，Карсаков）と書かれているが，コルサコフ（Korsakov，Корсаков）のことであろう。

Нуфъ. С. тундра, топкое мѣсто, покрытое мохомъ.
— *окàй*, расти на тундрѣ (напр. о Сíусь-мунъ).
Нýхваки. С. оленій мохъ. Син. *нýпотох*.
Нухгéуке (нугéуке). Гл. искривить ротъ.
— *áйну*, криворотый (человѣкъ).
Нухгункъ. Кр. пупковый. Геогр. камень (сердце-камень), стоящій посреди Курильскаго острова конической фигуры, иначе *ýчичи*.
Нýхкіох. Прил. мутный (о водѣ).
Нýхча. С. лекарственная трава
Нушикáхкаве. Прил. рябой. Син. *нутáмуйе, нупуянупя, порóкусо*. — *айну*, рябой человѣкъ.
Нучà. Прил. Русскій. Дав. Россіянинъ. Мос. Россіянинъ, иначе *нуча-гуру*.
— *гуру*. Мос. житель сѣверовосточной Россіи.
— *корò ýтара*, Русскій народъ.
Нучаттэку. Мос. милый, пріятный, веселый, радостный, прекрасный, достойный любви; быть милымъ, достойнымъ любви.
Нушьятта. Кл. Сах. завтра.
Нуя. Мос. чернобыльникъ.
Нуя-нуя, драть, трепать *(сабà* —, драть за волосы).
Нуяси. Гл. проломить *(саба* —, проломить голову), ломать.
Нуяске. Гл. ломать, раздавить, расплющить (рукою).
Ншатцу. Дав. заря утренняя.
Ный. Геогр. Шренкъ. заливъ и деревня при устьѣ Томо на Сахалинѣ. Шм.
Ныне ніякка. Дав. нѣкоторый (о человѣкѣ).
Нэ. 1. Гл. есть. 2. Межд. *ну!* (напр. бери!).—Мос. *(ни)* первоначально значитъ „сходство, образъ, форма, видъ, сущность“ и служитъ къ усиленію выраженія.—Что?—При существительныхъ и союзахъ опредѣляющая частичка, глаголамъ даетъ существительное или опредѣленное значеніе; при существительныхъ и нѣкоторыхъ мѣстоименіяхъ заступаетъ мѣсто опредѣленнаго члена; образуетъ выраженія, употребляемыя въ смыслѣ нарѣчій; въ началѣ значитъ: что? кое-что, нѣчто, что-нибудь; предъ существительными и глаголами заступаетъ мѣсто почетной частички и можетъ въ такомъ случаѣ соединяться съ частичкою *а*.

Nuf. （名）ツンドラ，苔でおおわれた泥濘地．

— *okãj,* ツンドラに育つ（たとえば，シウスィ・ムン（Síus'-mun，Сíусь－мунъ）[23]が）．

Núkhvaki. （名）トナカイゴケ．（同）*núpotokh.*

Nukhgyéukye (nugyéukye). （動）口を歪める．

— *ájnu,* 口が曲がった（人）．

Nukhgunk. Kr. へその．（地）石（心臓の石），円錐形のクリル島[24]の真ん中に立っている石（心臓の石）．*úchichi* とも言う．

Núkhkiokh. （形）濁った（水について）．

Núkhcha. （名）薬草．

Nutsikákhkavye. （形）あばたのある．（同）*nutámujye, nupuyapuyã, porókuso.* — *ajnu,* 顔にあばたのある人．

Nuchã. （形）ロシアの．Dav. ロシア人．Mos. ロシア人，*nucha-***g***uru* とも言う．

— **g***uru.* Mos. 北東ロシアの住人．

— *korõ útara,* ロシアの人々．

Nuchatteku. Mos. かわいい，気持ちのよい，楽しい，うれしい，すばらしい，愛するに値する；～が可愛い，愛するに値している．

Nush'yatta. Kl. Sakh. 明日．

Nuya. Mos. ヨモギ．

Nuyã-nuyã, （罰として・けんかで）引っ張る，（罰として・けんかで）つかんで引っ張る（*sabã*— 髪の毛をつかんで引っ張る）．

Nuyási. （動）割る（*saba*—, 頭を割る），壊す．

Nuyáskye. （動）壊す，押しつぶす，強く圧して平らにする（手で）．

Nshattsu. Dav. 朝焼け．

Nyj. （地） Shryenk. サハリンのトモ（Tomo，Томо）河口の湾と村．Shm.

Nynye niyakka. Dav. ある～(人について)．

Ne. 1．ある．2．（間）さあ！（例えば，さあ取れ！）．—Mos.（*ni*） もともと「類似，比喩，様式，様子，本質」を意味し，表現を強めるはたらきをする．－何？[25] －名詞や接続詞とともに用いられる場合，定語的小詞となり，動詞に名詞的・定語的な意味を付与する；名詞や幾つかの代名詞とともに用いられる場合，被修飾語句の代わりとなり，副詞の意味で用いられる表現を形成する；文頭では，「何？，何かかにか，ある物，何か」を意味する；名詞および動詞の前では，尊敬の小詞となる．この場合，小詞 *a* と結合される場合がある．

---

(23) ツンドラに生育している草の名。詳しくは，ciусь—мунъ の項を参照。

(24) 原文では Курильские острова（クリル諸島）ではなく，Курильский остров（クリル島）と書かれている。クリル諸島のうちの或る一つの島のことか？

(25) 何を意味するのか不明。前文が抽象的な意味の文なので，次に具体的にその意味を述べるということを言っているのかもしれない。

Нэ-а. Мос. быть дѣйствительнымъ, будучи дѣйствительнымъ (почетное выраженіе).
— *а гуси.* Мос. сидѣть, медлить (*нэ* здѣсь стоитъ напереди глагола); какъ Niedrigkeit Zeitwort?
— *а́ гуши та̂.* Мос. гдѣ онъ живетъ, или долженъ жить.
— *а-иритаку.* Мос. высокіе, почтенные родственники, дѣйствительные родственники.
— *анъ бе баккуно.* Мос. столько (буквально: приблизительно, какъ нѣкая вещь).
— *анъ-та.* Мос. въ видѣ, въ образѣ.
— *а у ебе.* Мос. кормить (speisen): пища, угощеніе.
Нэ́ва. Мос. что? какое? (или *ни-ва*). Мос. *Бецъ нэва*, что касается сей рѣки.
— *анъ бе.* Мос. какое? что за вещь? тотчасъ (буквально: какъ нѣкая существующая вещь, т. е. на мѣстѣ (an der Stelle), такая вещь.
4740. — *анъ бе кушу.* Мос. вскорѣ послѣ того.
— *ка́йки.* Нар. но только, однакоже. *Анъ коро́пе ге, нэ́ва ка́йки э́ци ко́нтэ*, есть вещи, но отдаю ихъ тебѣ.
— *нэ якка.* Мос. если это и такъ, хотя или когда нѣчто есть.
— *тори.* Мос. пѣтухъ (отъ Яп. *нивотори*).
Нэго. Мос. кошка (отъ Яп. *неко*).
Нэ́ману, можетъ быть! (выраженіе сомнѣнія). Син. *а́мпе-такана*; кажется такъ (Японизмъ).
Нэ-ина. Мос. высокая пѣснь, почетная пѣснь, настоящая пѣснь или стихотвореніе.
Нэ́йна. С. чорный дятелъ (— *чикàпъ*, тоже).
Нэйръ-а́мпе-ка́йки-сахъ-а́йну, человѣкъ крайне бѣдный, ничего неимѣющій (или *неръ-а́мпе ка́йки сахъ а́йну*). Син. *сиру́нкуру.*
Нэ́йсири. С. знакъ, признакъ, примѣта.
— *анъ*, видно, виднѣется.
4750. *Нэ́йта.* Нар. нѣгдѣ (въ сложныхъ), куда, гдѣ, см. *нида* и *нета*. *Нэйта кайки хамъ*, нигдѣ. *Нэйта ка́йки хамъ араки*, или *нейта ка́йки хамъ ико́не*, больныхъ нигдѣ нѣтъ, нигдѣ не болѣютъ.

Ne-a. Mos. 有効である，有効であって（尊敬表現）.

— *a* **g***usi.* Mos. 座っている，ぐずぐずする（ここでの *ne* は動詞の前にある）；Niedrigkeit Zeitwort（低俗な動詞[26]）としてか？

— *á* **g***ushi tâ.* Mos. 彼が住んでいるところ，あるいは彼が住まなければならないところ.

— *a-iritaku.* Mos. 高い地位の，立派な親類，正真正銘の親類.

— *an bye bakkuno.* Mos. それほどの〜(字義通りは：ある物とほぼ同じ〜).

— *an-ta.* Mos. 〜の外見をした，〜の姿をした.

— *a u yebye.* Mos. 食べさせる（speisen）：食べ物，ご馳走（すること）.

Néva. Mos. 何？ どのような〜？（あるいは *ni-va*）. Mos. *Byets neva,* この川については.

— *an bye.* Mos. どのような〜？ どのような物か？ （いま）すぐに（字義通りは：ある存在している物のように，つまり，その場で（an der Stelle），このような物.

4740 — *an bye kushu.* Mos. 〜の後すぐに.

— *kájki.* （副）だが，それでもやはり. *An korópye gye, néva kájki étsi kónte,* 物はあるが，お前に返す.

— *ne yakka.* Mos. もしこうなら，何かがあるのに，あるいは，何かがある時.

— *tori.* Mos. 雄鶏（日本語の *nivatori* から）.

*Ne***g***o.* Mos. 猫（日本語の *nyeko* から）.

Néjmanu, ひょっとすると！（疑いの表現）.（同）*ámpye-takana*；こうらしい（日本語の語法）.

Ne-ina. Mos. 荘重な歌，表敬の歌，本当の歌あるいは詩.

Néjna. （名）黒いクマゲラ（— *chikāp,* 同義）.

Nejr-ámpye-kájki-sakh-ájnu, 何も持っていない極貧の人（*nyep-ámpye kájki sakh ájnu* とも言う）.（同）*sirúnkuru.*

Néjsiri. （名）兆し，兆候，しるし.

— *an,* 見える.

4750 *Néjta.* （副）〜する場所がない（複合語の中で），どこへ，どこに， ⇨ *nida* および *nyeta. Nejta kajki kham,* どこにも〜ない. *Nejta kájki kham araka,* あるいは *nyejta kájki kham ikónye,* どこにも病人はいない，どこにも病んだ者はいない.

---

[26] 不明。原文にあるドイツ語からの直訳。

Нэйта-ніяхка. Нар. всюду, во всѣ стороны, куда бы то ни было, куда нибудь. — *ніяхка ку оманъ трусуй*, я хочу идти куда нибудь. — *ніяхка ханъ ку оманъ трусуй*, я никуда не хочу итти.

— *нáхно (нáхну).* Нар. куда? въ какое мѣсто?

Нэкане. Син. *нáхкане*, такой. *Тамбе нэкане поро хетанеа?* съ это величиною будетъ? вотъ такой величины?

Нэко. Мос. подобный, такой.—*Неко* или *него*, кошка, отъ Яп. *неко.*

Нэкона. Мос. сего ради, такой, подобный. — *анъ-бе.* Мос. такая вещь, подобный. — *а кару гунипъ нэ нанкоро я.* Мос. долженствовали ли мы быть въ состояніи—сдѣлать нѣчто подобное? — *анбе нэ якка.* Мос. хотя или когда такая вещь есть, въ крит. что бы за вещь ни была. — *анбе-неякка-конобуру.* Мос. хотя это и похожая вещь, онъ находитъ въ ней удовольствіе, въ крит. любитъ такую вещь. — *котанъ.* Мос. такое мѣсто.

Нэ-коннэ-якка. Мос. который? что за? какой? кто нибудь, который бы ни (отъ *нэко*, *нэ* и *якка)*, что нибудь такое, что бы ни было.

Нэ-куни, или *нэкуна*, частичка для означенія будущаго времени. *Сонно — кусу*, вѣроятно это будетъ (такъ).

Нэ-на. Мос. *(*и *нэ̂-на)*, см. *на*, какъ это ни вѣрно.

Нэнанго. Нар. можетъ быть, возможно. Син. *нэнан-коропенэ.*

4760. *Нэ-нанъ-коропе нэ*, можетъ быть, возможно.

Нэни. Мос. кто? кто-нибудь.

— *нэ-якка.* Мос. кто бы то ни былъ, кто-нибудь, нѣкто, кто-то.

— *нэ-якка ишама.* Мос. тутъ никого нѣтъ (букв. кто бы это ни былъ, онъ не тутъ).

Нэ-но-анъ. Мос. подобно, подобно какъ, подобно тому такъ.

Нэнъ (нэни). Мос. кто?

Нэпъ. Мос. *(нипъ)*, что? (отъ *нэ*, что? и *п*, вещь), нѣчто.

Néjta-niyákhka. （副）いたるところに，四方に，どこへなりと，どこかに．— *niyakh-ka ku oman* **t***rusuj,* 私はどこかに行きたい．— *niyakhka khan ku oman* **t***rusuj,* 私はどこへも行きたくない．

— *pákhno (pákhnu).* （副）どこへ？　どんなところへ？

Nékanye. （同）*nákhkanye,* そのような．*Tambye nékanye poro khyetanyea?* これくらいの大きさになるだろうか？　大きさはこれくらいか？

Neko. Mos. このような，そのような．— *Nyeko* あるいは *nye***g***o*「猫」，日本語の *nyeko* から．

Nekona. Mos. それゆえに，そのような，このような．— *an-bye.* Mos. そのような物，このような．— *a karu* **g***unip ne nankoro ya.* Mos. われわれは当然何かそのようなことをできなければならないのか？ — *anbye ne yakka.* Mos. そのような物があるのに，あるいは，そのような物がある時，v krit.[27] どのようなことがあろうと— *anbye-nyeyakka-konoburu.* Mos. これは似た物であるが，彼はそれに満足している．v krit.[28] そのようなことを愛している． — *kotan.* Mos. そのような場所．

Ne-konne-yakka. Mos. どちらの～？　どんな～？　どのような～？　誰か，どちらであろうと（*neko, ne* および *yakka* から）．何かそのようなもの，何であろうとも．

Ne-kuni, あるいは *nekuna,* 未来時制を意味する小詞．　*Sonno*— *kusu,* おそらく（そう）なるだろう．

Ne-na. Mos. （および *nê-na*），⇨ *na,* これがどんなに正しくても

Nenangõ. （副）たぶん，～かもしれない．（同）*nenan-koropyene.*

4760 *Ne-nan-koropye ne,* たぶん，～かもしれない．

Neni. Mos. 誰？　誰か．

— *ne-yakka.* Mos. 誰であろうと，誰か（誰でもよい），ある人，誰か（誰か分からないが特定の）．

— *ne-yakka ishama.* Mos. ここには誰もいない（字義通りは，誰であろうと，その人はここにいない）．

Ne-no-an. Mos. 同様に，このように，～のように．

Nen (neni). Mos. 誰？

Nep. Mos. （*nip*），何？（*ne,* 何？　および *p,* 物から），あるもの．

---

(27) 注 8 を参照。
(28) 注 8 を参照。

Нэпъ-итаку якка, ирамушкаре. Мос. хотя нѣчто говорятъ, однакоже онъ этого не понимаетъ (или я этого не понимаю).

— *ка.* Мос. нѣчто, что-нибудь. *Нэпка ишама.* Мос. это ничего.

— *каруку-се яйбаташаре.* Мос. разсуждать, что должно дѣлать.

4770. — *нэ.* Мос. что? (съ опредѣленною частицею, съ опредѣленностію, точностію), что за вещь? что-нибудь.

— *нэ якка.* Мос. что нибудь, кое что, что бы то ни было. — *нэ-якка поронно анъ цики шино пирука ва.* Мос. что бы это ни было, если этого много, то это очень хорошо.

Нэранъ-утара-ніяхка-ку-ивáнке-русýй, какого бы то ни было человѣка я желалъ-бы взять въ прислуги.

Нэри-утари. Пт. всякій.

Нэрра, всякій (въ сложныхъ).

— *ай якка*, кто бы то ни былъ. — *хамъ ареги*, никто не пришелъ.

— *áмпе ніяхка*, всякій кто бы то ни былъ, чего бы то ни было, всякой всячины. *Нерра ампе ніяхка окай* (или *пороно анъ*), всего много

— *ирéнька ай якка*, кто бы то ни былъ. — *хамъ ареги кусуйки*, никто не придетъ.

— *ніяхка*, кто бы то ни былъ. — *хамъ ареги*, никто не пришелъ. *Нерра ніяхка паянъ кусуйки*, никто не пойдетъ. *Нерра-то ніяхка арегичики-эани мокоро*, въ какой день ни придешь, ты спишь.

Нэръ-áмпе кáйки хамà нýкара, или *нэ áйну кáйки хамà нýкара*, никого не видалъ.

4780. — *áмпе ніяхка*, всякій, кто бы то ни былъ. *Нерг áмпс ніяхка ку вáнте*, всякаго я знаю.

Нэ̂-та. Мос. куда?—что? къ чему? (или *ни-да*), гдѣ? *Нэ-та уэбекере-ка*, что онъ говоритъ?

Нэхка, ср. *непка* и *нипка*.

— *исàмъ áйну*, человѣкъ ничего неимѣющій.

— *сахъ.* Прил. бѣдный (*áйну*).

Нэ-э. Мос. равносильно *нэ*, такимъ образомъ.

Nep-itaku yakka, iramushkarye. Mos. 何かを言われても，彼にはそれが分からない（あるいは「私[29]にはそれが分からない」）.

— *ka.* Mos. あるもの，何か. *Nepka ishama.* Mos. それはなんでもない.

— *karuku-sye yajbatasharye.* Mos. 何をしなければならないかを判断する.

— *ne.* Mos. 何？（一定の小詞とともに，明快さ，正確さをもって），どのような物か？ 何か.

— *ne yakka.* Mos. 何か，ある物，何であろうと. — *ne-yakka poronno an tsiki shino piruka va.* Mos. 何であろうと，多くあれば，とても良い.

Neran-utara-niyakhka-ku-ivánkye-rusùj, どんな人であろうと，私はお手伝いに雇いたい.

Neri-utari. Pt. あらゆる〜.

Nerra, あらゆる（複合語の中で）.

— *aj yakhka,* 誰であろうと. — *kham aryegi,* 誰も来なかった.

— *ámpye niyákhka,* 誰であろうと，何であろうと，ありとあらゆる. *Nyerra ampye niyakhka okaj*（あるいは *porono an*），всего много 多くのすべてのもの.

— *iryén'ka aj yakhka,* 誰であろうと. — *kham aryegi kusujki,* 誰も来ないだろう.

— *niyakhka.* 誰であろうと. — *kham aryegi,* 誰も来なかった. *Nyerra niyakhka payan kusujki,* 誰も行かないだろう. *Nyerra-to niyakhka aryegichiki-eani mokoro,* どの日に来ても，お前は寝ている.

Ner-ámpye kájki khamà núkara, あるいは *ne ájnu kájki khamà núkara,* 誰も見かけなかった.

— *ámpye niyákhka,* ありとあらゆる，誰であろうと. *Nyer ámpye niyákhka ku vántye,* いろんなことを私は知っている.

Nê-ta. Mos. どこへ？ —何？ 何の目的で？（あるいは *ni-da*），どこに？ *Ne-ta uebyekyerye-ka,* 彼は何を言っているのか？

Nekhka,（比）*nyepka* および *nipka.*

— *isyàm ájnu,* 何も持っていない人.

— *sakh.*（形）貧しい（*ájnu*）.

Ne-e. Mos. *ne* と同義，このようにして.

---

[29] 原文のまま。「私」ではなく，「彼」の間違いではないだろうか？

Нэ-э-апъ-корока. Мос. столько [буквально: есть ли нѣчто (столько)], хотя или между тѣмъ какъ это—такъ (*нэ* означаетъ сходство, а *э* есть удлиненіе сей частички), почти такимъ образомъ.
Нээубасикума. Мос. древняя сага, старое сказаніе.
Нэ-якка. Мос. хотя или когда нѣчто есть.
Нюоги куцъ. Дав. обручъ, см. *нідоги.*

О.

О. ПЯТНАДЦАТАЯ БУКВА ЯПОНСКОЙ АЗБУКИ.

О. 1. Предл. на, въ (сокращеніе *омáри*). *Ума ò,* на лошади (ѣхать). *Носо ò,* на нартѣ; *сета ò,* на собакахъ (ѣхать). С. штыкъ (ружья). Брот. да.—Межд. на! возьми! бери!—*Вакка о!* налей воды! —Лапер. (*ho*), большое копье изъ насѣченнаго желѣза (en fer damasquinée). Мос. (и *ô*) частичка, имѣющая первоначальное значеніе „восходить“ и выражающая обширность, расширеніе (ставится напереди словъ). ^*О,* восходить, взлѣзать.—*О,* желѣзное копье (иначе ヲ゜ヲ, *опъ*).
Оà, см. *оàх.*
4790. — *сикѐ гíнкара.* Гл. смотрѣть однимъ глазомъ.
— *сикѐ гíнкара дíйну,* кривой, съ однимъ глазомъ.
Оаймеку. Мос. бояться, пугаться.
Оакауси. Мос. порода кита, котораго хвостъ находится на брюхѣ.
Оампе. Пал. десять.
Обраськоро. Гл. брать горстью.
Оарибигири ятогута. Дав. передъ разсвѣтомъ.
Оарýторо (изъ *оàх-ýтуру*) *аракà* боль въ одномъ боку.
Оàх, одинъ только, единственный. — *сись аракà,* одинъ только глазъ болитъ.
Оацу. Мос. въ землѣ живущая лягушка.
4800. *Оачика.* Лапер. икра ноги.
Оаяймеку. Мос. трусливый, малодушный.
Обару. Дав. сажа, см. *упáра.*

Ne-e-an-koroka. Mos. それほどの〔字義通りは：多少意味のあることがあるが（それほどたくさん)〕，これはこうであるのに，あるいは，これはこうであるのに対して（*ne* は類似を意味し，一方 *e* はこの小詞を長くしたものである)，ほぼこのようにして．

Neeubasikuma. Mos. 古代の伝説，古い物語．

Ne-yakka. Mos. 何かがあるのに，あるいは，何かがある時．

Nyuogi kuts. Dav. 箍（たが)， ⇨ *níðogi.*

O.

O．アイヌ語の字母の 15 番目の文字．

O. 1．（前）～の上に，～の中に（*omari* の省略形)．*Uma ð,* 馬に乗って（行く)．*Noso ð,* 犬ぞりで；*syeta ð,* 犬に乗って（行く)．（名）銃剣（鉄砲の） Brot. はい．— （間）そら！ 取れ！ つかめ！ —*Vakhka o!* 水を注げ．—Lapyer. (*ho*)，鉄でできた大きなぎざぎざの槍（en fer damasquinée)．Mos. （および *ô*）「登る」という元々の意味を持ち，さらに広々としていること，拡大を意味する小詞（語の前に置かれる)．*Ô,* 登る，飛び立つ．—*O,* 鉄の槍（ヲプ，*op* とも言う)．

Oā, ⇨ *oākh.*

— *sikyē ínkara.* （動）片目で見る．

— *sikyē inkara ájnu,* 独眼の，片目の．

Oajmyeku. Mos. 恐れる，怖がる．

Oakausi. Mos. 尾が腹にある鯨の一種．

Oampye. Pal. 10．

Oáras'koro. （動）手ですくう．

Oaribigiri itoguta. Dav. 夜明け前に．

Oarútoro（*oākh-úturu* から） *arakā,* 片方の脇腹の痛み．

Oākh, 一つだけ，唯一の． — *sis' arakā,* 一方の目だけが痛い．

Oatsu. Mos. 地中に住むカエル．

Oachika. Lapyer. 足のふくらはぎ．

Oayajmyeku. Mos. 臆病な，小心な．

Obaru. Dav. 煤， ⇨ *upára.*